

poradnik BIBLIOTEKARZA

Kwiecień

4/2000

- JAN WOŁOZ: Biblioteka Narodowa na rzecz bibliotek publicznych
- O bibliotekach szkolnych i pedagogicznych w MEN-ie
- Scenariusz uroczystości z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja

23 kwietnia – „Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich”

Miesięcznik Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

INDEKS 369594

ISSN 0032-4752

NOWOCZESNE CENTRUM
INFORMACYJNE SZKOŁY

BIBLIOTEKA SZKOLNA MOL

JEDYNY KOMPUTEROWY PROGRAM BIBLIOTECZNY

**zalecany przez
Ministerstwo Edukacji Narodowej
dla bibliotek szkolnych**

**- w zestawie zalecanych
środków dydaktycznych nr 0140**

**WYKONANY SPECJALNIE
DLA BIBLIOTEK SZKOLNYCH**

**POSIADA WSZYSTKIE
FUNKCJE POTRZEBNE
W BIBLIOTECE
SZKOLNEJ**

**PONAD 1700 SZKÓŁ
KORZYSTA
Z PROGRAMU**

ZYSKASZ NA CZASIE - JUŻ ZACZNIJ PRACĘ Z "MOLEM"

MOL ^{Sp. z o.o.}

81-340 Gdynia
ul. Hryniewickiego 10
tel./fax (058) 661 15 83
tel./fax (058) 620 39 53
e-mail: mol@mol.com.pl

VULCAN
ZARZĄDZANIE OŚWIATĄ

51-657 Wrocław
ul. Kazimierska 15
tel. (071) 348 01 01
fax (071) 348 01 03
e-mail: vulcan@vulcan.edu.pl

Poradnik BIBLIOTEKARZA nr 4 (601), 2000

W NUMERZE

Od redaktora	2
PROBLEMY • DOŚWIADCZENIA • OPINIE	
Jan Wołosz	3 Biblioteka Narodowa na rzecz bibliotek publicznych
Beata Grzędzicka	8 Co czytają więźniowie Zakładu Karnego w Bydgoszczy-For-donie?
Janina Moser	11 Biblioteczna obsługa matematyków w Książnicy AGH w Krako-wie
Anna Majcher	14 Biblioteki powiatowe '1999/2000
RELACJE	
Joanna Michalak	16 O bibliotekach szkolnych i pedagogicznych w MEN-ie
KOMUNIKATY	17 23 kwietnia – Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich
RECENZJE	19 Książki, które pomogą w pracy, które warto przeczytać! (oprac. J. CH.)
KSIĄŻKA	
<i>Świat książki dziecięcej</i>	
Lidia Błaszczyk	20 Świnia, pajak i szczer – czy naprawdę takie niemiłe?
Ewa Gruda	20 Za oknem dziecięcego pokoju
<i>Salon Pisarzy</i>	
Małgorzata Kisilowska	21 „Nowaja Polska”
	22 Poezje o sztuce
<i>Kalejdoskop</i>	
Bogdan Klukowski	23 Analfabeci
	24 Biblioteczka Reformy – seria Ministerstwa Edukacji Narodowej (oprac. J. CH.)
BIBLIOTEKA • ŚRODOWISKO	
Andrzej Tyws, Jacek Czarnik	25 „Mówią poprzez wieków ciszę...”
Anna Piasecka	26 „Ferie z książką” w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Katowi-cach. Kalejdoskop imprez
Urszula Niewczas	27 ...i w Starachowicach
WARSZTATY CZYTELNICZE	
Krystyna Barańska	28 „Wiwat król kochany! Wiwat Sejm, wiwat Naród, wiwat wszystkie Stany!” Scenariusz uroczystości z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja
<i>Internet w bibliotece (4)</i>	
Seweryn Dobrzelewski	32 „Poczta elektroniczna”
<i>Prawo biblioteczne</i>	
Krystyna Kuźmińska	18 Opłaty za wypożyczenia kaset wideo
INFORMACJE • KOMUNIKATY • DONIESIENIA	34

drodzy czytelnicy

Wczesna wiosna tradycyjnie jest związana z dwoma istotnymi wydarzeniami dla świata książki, mianowicie z Warszawskimi Targami Książki Edukacyjnej (w tym roku już siódma edycja) i Światowym Dniem Książki i Praw Autorskich (obchodzonym w dniu 23 kwietnia od 1996 r.).

Tegoroczne Targi Książki „Edukacja 2000” potwierdziły w pełni sukces rynku książki edukacyjnej, osiągnięty w znacznej mierze dzięki reformie oświaty. Właśnie owa reforma stworzyła wielu wydawnictwom znakomitą okazję rozwoju działalności, dzięki zaleceniom Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawie wdrożenia do procesu dydaktycznego różnego typu szkół, nowych podręczników, wydawanych zazwyczaj w wielotysięcznych nakładach. Na reformie zyskała spora liczba wydawców, nawet małych, ale oferujących książki stosunkowo tanie i ładnie wydane. O boomie edytorskim świadczy wzrastająca na targach liczba wystawców, których w 1994 r. było 64, a w 2000 r. ponad 194 a także coraz obszerniejsza oferta tytułowa, poczynsz od podręczników, poradników metodycznych, po informatory, słowniki i piękne albumy.

Na tegorocznych targach w PKiN można było zauważyć wystawców książki fachowej z zakresu szeroko pojętego bibliotekarstwa. Swoje książki tradycyjnie eksponowało Wydawnictwo SBP, Magazyn Literacki, Notes Wydawniczy. Po raz pierwszy pojawiło się stoisko Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego i Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Zatem edukacyjna książka bibliotekarska istnieje i ma się coraz lepiej. Oficyny wydające książki dla bibliotekarzy to stosunkowo małe „firmy”, prowadzące dystrybucję we własnym zakresie. Te aspekty decydują o cenie książki, która relatywnie nie jest wysoka i dostępna dla społeczności bibliotekarskiej. Znaczące dla rynku książki wydawnictwa to oczywiście Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Wydawnictwo Biblioteki Narodowej, Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Wydawnictwa tych oficyn spełniają wymogi współczesnego rynku książki – są aktualne, estetycznie wydane i stosunkowo tanie. Słabą stroną edukacyjnej książki bibliotekoznawczej jest wciąż jej promocja, która ogranicza się zazwyczaj do anonsów i recenzji zamieszczanych w czasopiśmie zawodowych. Trzeba jednak powiedzieć, że reklama naszych wydawnictw zawodowych z roku na rok nabiera nieco pełniejszych rumieńców i zajmuje coraz więcej miejsca na łamach periodyków, jest coraz bardziej widoczna (agresywna) i treściowo bliższa czytelnikom. Szkoda, że informacje i recenzje publikacji fachowych tak rzadko spotyka się w prasie codziennej i czasopiśmie społeczno-kulturalnych, czytanych nie tylko przez bibliotekarzy.

Drugim ważnym wydarzeniem kwietniowym jest Dzień Książki i Praw Autorskich. Jego tradycja pochodzi od dnia św. Jerzego – patrona Katalonii. W tym dniu ludzie obdarowywali się książkami i... różami (co za wspaniałe połączenie). Dzień ten, zgodnie z sugestiami Polskiej Izby Książki powinien nawiązywać do dawnych zwyczajów i stać się świętem książki, literatury, czytelnictwa... oraz uczuć. Do tej pięknej tradycji nawiązuje SZAŁ CZYTANIA – multimedialna impreza czytelnicza, organizowana przez Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW w scenarii nowoczesnego gmachu BUW-u – w pierwszych dniach kwietnia br. Do licznie zgromadzonych miłośników książki i literatury przybędą wspaniali autorzy, muzycy, znawcy problematyki książki i wydawcy. Współczesna książka będzie prezentowana obok wydawnictw multimedialnych – w połączeniu z dobrą muzyką, filmem, Internetem.

Jak zwykle w bieżącym numerze „Poradnika” polecam lekturę artykułów: Jana Wołosza nt. współpracy Biblioteki Narodowej z bibliotekami publicznymi, Beaty Grzędzickiej o czytelnictwie więźniów, Janiny Moser o bibliotece, obsługującej przyszłych matematyków. Z pozostałych działów czasopisma godny uwagi jest jak zwykle felieton Bogdana Klukowskiego o wciąż istotnym dla świata problemie analfabetyzmu, który istnieje nawet w zasobnych krajach Unii Europejskiej. Bibliotekarze – praktycy z pewnością wykorzystają w swojej działalności animacyjnej scenariusz imprezy poświęconej obchodom Konstytucji 3 Maja.

JADWIGA CHRUŚCIŃSKA

Biblioteka Narodowa na rzecz bibliotek publicznych

JAN WOŁOSZ

Polska księżnica narodowa należy do tych, które utrzymują tradycyjnie szerokie i ściśle więzi współpracy z bibliotekami krajowymi, a publicznymi w szczególności. Podkreślić wypada na wstępie, że nie są to więzi zależności czy podległości, jak w niektórych krajach na świecie (Nowa Zelandia, Wenezuela), ale współpracy, współdziałania i pomocy dużej biblioteki – ważnego ognia krajowej sieci bibliotecznej – otwartej na problemy bibliotekarstwa publicznego i uczestniczącej w ich rozwiązywaniu.

O kształtowaniu się tego rodzaju więzów możemy mówić dopiero w okresie powojennym, czemu sprzyjało wiele czynników. Jednym z nich był system scentralizowanego zarządzania państwem, a w konsekwencji coraz powszechniejsze oczekiwanie od Biblioteki Narodowej jako instytucji centralnej, za jaką była uważana w praktyce, pełnienia szczególnej roli w inicjowaniu i realizowaniu przedsięwzięć ważnych dla innych bibliotek. Innym – nie mniej istotnym – znalezienie się Biblioteki Narodowej w gestii resortów, najpierw edukacji, a później kultury, odpowiedzialnych za biblioteki. W tych warunkach Biblioteka Narodowa, zważywszy na jej zbiory i zatrudnianie dużej grupy wybitnych specjalistów, nie mogła się uchylać od spełniania tych oczekiwań i ograniczać się do roli depozytorium piśmiennictwa narodowego. Rozszerzenie zadań Instytutu Bibliograficznego, utworzenie w 1955 r. Instytutu Książki i Czytelnictwa, zajmującego się badaniami czytelnictwa i organizacji bibliotek i obligowanego do zajmowania się także sprawami szkoleniowo-instruktażowymi, podjęcie wielu innych nowych zadań z myślą o potrzebach bibliotek krajowych – wszystko to odpowiadało tym oczekiwaniom i umacniało pozycję Biblioteki Narodowej jako partnera, orędownika i sprzymierzeńca bibliotek, w tym publicznych, w roz-

wiązywaniu problemów rozwojowych w obszarze prac bibliograficznych, badawczych, wydawniczych, normalizacyjnych, szkoleniowo-instruktażowych oraz analityczno-programowych. Dzięki temu rozwinęła się niesłychanie sfera działań na rzecz całego polskiego bibliotekarstwa, a Biblioteka Narodowa stała się ważnym ogniwem krajowej sieci bibliotecznej, odgrywającą istotną rolę w wytyczaniu kierunków rozwojowych bibliotekarstwa polskiego. Sprzyjała temu ścisła współpraca ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich. Duże znaczenie miało to, że przez długie lata dyrektor a obecnie z-ca dyrektora Biblioteki Narodowej pełni funkcję także prezesa Stowarzyszenia.

To rozszerzanie zadań i umacnianie pozycji Biblioteki Narodowej jako ważnego ognia krajowej sieci bibliotecznej było zgodne z tendencjami światowymi.

Właśnie po drugiej wojnie światowej przedmiotem stałych dyskusji na forum międzynarodowym był problem zakresu typowych funkcji bibliotek narodowych. Przenoszone do tych dyskusji doświadczenia z poszczególnych krajów sprzyjały ugruntowaniu poglądu o bibliotece jako centralnym ogniwie krajowych systemów usług bibliotecznych i informacyjnych, odgrywającym istotną rolę w planowaniu i koordynowaniu bibliotekarstwa w poszczególnych krajach.

W latach, kiedy liczba miejsc w czytelnich Biblioteki Narodowej wynosiła poniżej setki, to jest przed objęciem w użytkowanie gmachu nowej siedziby, działania na rzecz innych bibliotek zdominowały zadania związane z depozytorium piśmiennictwa narodowego. Z myślą o potrzebach całego bibliotekarstwa krajowego w coraz większym zakresie rozwijano badania i prace naukowe, wykonywano we własnym zakresie lub we współpracy z innymi bibliotekami raporty, projekty i inne materiały o charakterze analityczno-programowym dotyczące stanu i rozwoju bibliotek, prezentowano tego rodzaju materiały władzom oraz

na konferencjach i zjazdach, m.in. na Kongresie Nauki Polskiej, na ogólnokrajowych zjazdach naukowych bibliotekarzy polskich, uczestniczono w pracach wielu innych gremiów. Wszystko to ułatwiało Bibliotece Narodowej wykonywanie jej zadań jako księżnicy narodowej i głównego ogniwa krajowej sieci bibliotecznej, ale też obciążało do podejmowania nowych inicjatyw w obszarze prac bibliograficznych, katalogów centralnych, działalności informacyjnej, komputeryzacji, centralnych prac katalogowych i naukowych w Dziale Zbiorów Specjalnych.

Sytuacja uległa zmianie wraz ze zmianą ustroju i rozpadem scentralizowanego systemu zarządzania państwem.

Wygasty oczekiwania władz na niektóre usługi Biblioteki Narodowej, m.in. w zakresie prac analityczno-badawczych i programowo-koordynacyjnych, a nowy gmach pozwolił wreszcie rozwinąć na szeroką skalę udostępnianie zbiorów i informacji czytelnikom. Zbiegło się to, niestety, z okresem dużych trudności finansowych Biblioteki Narodowej, co skłaniało do weryfikowania i korygowania priorytetów i kierunków działalności w warunkach przymusowych, nie zawsze zgodnie z zamierzeniami i planami kierownictwa Biblioteki Narodowej oraz oczekiwaniami innych bibliotek. Te oczekiwania bowiem nie tylko nie uległy redukcji, lecz nawet powiększyły się w wyniku wzrostu liczby studiujących i do kształcących się oraz pogorszenia się sytuacji bibliotek i ich możliwości rozwoju usług. Dotyczy to również bibliotek publicznych, których sieć uległa osłabieniu, a których tradycyjne więzi współpracy z Biblioteką Narodową uprawniały do nadziei na dalszą pomoc ze strony księżnicy narodowej.

Wszystkie te zjawiska nie zawsze były postrzegane i właściwie oceniane przez zmieniające się często w ostatnich latach kierownictwo Biblioteki Narodowej, co znajdowało wyraz w kształtowanych warunkach i chłodniejszym klimacie dla tej współpracy, z zewnątrz może mniej widocznych ze względu na silne uwikłania kadry kierowniczej Biblioteki Narodowej w działalności struktur Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i przenoszenie na jego forum swych inicjatyw i przedsięwzięć.

Sytuacja ta zmieniła się korzystnie ostatnio, kiedy **nowe kierownictwo Biblioteki Narodowej postawiło na rozwój współpracy z biblio-**

tekami, w tym publicznymi w szczególności. Potwierdzeniem tej orientacji były pisemne wystąpienia dyrektora naczelnego Michała Jagielly do nowych władz samorządowych w województwach i powiatach po wprowadzeniu reformy administracyjnej kraju, polecające sprawy bibliotek publicznych ich uwadze, wysyłane na początku 1999 r. oraz konferencje i spotkania, w tym konferencja dyrektorów 49 byłych i obecnych wojewódzkich bibliotek publicznych zwołana pod auspicjami Krajowej Rady Bibliotecznej w styczniu 1999 r. w celu omówienia sytuacji bibliotek publicznych po reformie administracyjnej kraju i poszukiwania środków zaradczych dla narastających trudności. O tym samym świadczą częste spotkania Michała Jagielly z władzami samorządowymi i jego wizyty w bibliotekach publicznych oraz utworzenie w bibliotece stanowiska pełnomocnika ds. współpracy z bibliotekami publicznymi.

Ustanowienie stanowiska pełnomocnika było chyba dobrym pomysłem. Biblioteki zyskały ułatwienie w nawiązywaniu kontaktów i załatwianiu swoich spraw we właściwych komórkach Biblioteki Narodowej. Tego samego dowodzą kierowane do pełnomocnika liczne prośby bibliotek i władz samorządowych o informacje, porady i opinie, które w ostatnich miesiącach dotyczyły głównie sytuacji byłych wojewódzkich bibliotek publicznych, tworzenia bibliotek powiatowych w kilkunastu powiatach, likwidacji filii bibliotecznych i zwalniania bibliotekarzy na Śląsku i nie tylko (celowo nie podaję nazw miast), łączenia bibliotek publicznych ze szkolnymi oraz ośrodkami, domami i centrami kultury, przekształcania filii pedagogicznych bibliotek wojewódzkich w powiatowe biblioteki publiczne, przenoszenia bibliotek do gorszych lokali, standardów bibliotecznych oraz możliwości pozyskania funduszy lub sponsorów. Niewątpliwie autorom tych próśb często chodziło o skorzystanie z autorytetu Biblioteki Narodowej.

Optymistyczne jest to, że w ostatnich latach udało się utrzymać współpracę Biblioteki Narodowej z bibliotekami publicznymi mimo zmienionych i bardzo trudnych realiów. Niewątpliwie jest to zasługa wielu osób, a przede wszystkim dr. Stanisława Czajki, prof. Jadwigi Kołodziejkiej, dr. Jerzego Maja, zmarłego dr. Janusza Ankudowicza, dr. Jadwigi Sadowskiej, Jana Wierzbowskiego, Jerzego Swianiewicza, Anny Szymańskiej-Sielużyckiej, dr. Barbary Drewniewskiej-Idziak i innych. Zawdzięcza-

my im szeroki zakres i wielość form współpracy.

Można tu z powodzeniem wskazać na kilka obszarów szczególnych więzi Biblioteki Narodowej z bibliotekami publicznymi.

Kluczowe znaczenie wydają się mieć zarówno badania, jak i konkretne formy pomocy w zakresie poradnictwa, szkoleń, komputeryzacji, tworzenia baz danych, konserwacji materiałów bibliotecznych, opracowywania i dostarczania bibliotekom instrukcji, poradników, podręczników, informatorów i innych tego rodzaju pomocy. W prace te zaangażowane są komórki Instytutu Książki i Czytelnictwa, Instytutu Bibliograficznego, Działu Przetwarzania Danych, Działu Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych, a w mniejszym stopniu – także komórki pozostałych działów.

Badania, sondaże i monitoring zjawisk i procesów w obszarze wytwarzania, dystrybucji i czytelnictwa książki w różnych kręgach społecznych i przekrojach społeczno-zawodowych, a także dostępu do niej w bibliotekach są nieodzowne w rozpoznawaniu zmian i uwarunkowań zainteresowania współczesnego Polaka książką i informacją. Prowadzone od lat przez Instytut Książki i Czytelnictwa (kierowany przez prof. dr hab. Jadwigę Kołodziejską), są znane w bibliotekach publicznych zarówno z publikacji (m.in. z serii «Z Badań nad Czytelnictwem»), jak i bezpośredniego przekazu pracowników IKiCz w czasie konferencji oraz spotkań organizowanych w bibliotekach publicznych i na forum ogólnokrajowym. Ich znaczenie trudno przecenić. Wyniki tych badań budzą duże zainteresowanie mediów i za ich pośrednictwem wywierają wpływ na kształtowany obraz czytelnictwa powszechnego oraz wizerunek biblioteki publicznej w odbiorze społecznym. Rozpoznawanie zachodzących procesów, ujawnianie stanów i zarysowujących się tendencji w dostępie i społecznej recepcji książki pozwala uzyskać informacje o podstawowym znaczeniu także dla planowania rozbudowy i ukierunkowywania rozwoju zbiorów i usług w bibliotekach publicznych. Stąd zainteresowanie wynikami badań ze strony kadry kierowniczej tych bibliotek oraz służb instrukcyjno-metodycznych, które często same pomagają w ich przeprowadzaniu.

Dla bibliotek publicznych ważne jest także to, że mogą one korzystać z doświadczeń oraz

wiedzy i umiejętności specjalistów Instytutu. W Zakładzie Badań Czytelnictwa (kierowanym przez dr Katarzynę Wolff) nie odmawia się konsultacji i wskazówek w odniesieniu do metodyki badań socjologicznych i narzędzi badawczych stosowanych w badaniach czytelnictwa i społecznego obiegu książki, funkcjonowania rynku wydawniczo-księgarskiego oraz stanu rozpoznania społecznego zasięgu książki w Polsce.

Podobnie odbierane są w bibliotekach publicznych badania i sondaże w obszarze organizacji i funkcjonowania bibliotek. Zmiany w organizacji sieci, kształcenie i dokształcanie bibliotekarzy, prawo biblioteczne, zaopatrzenie bibliotek publicznych w nowości wydawnicze, budownictwo i wyposażenie bibliotek, ich komputeryzacja, katalogi i zasady ich prowadzenia, działalność, także w ujęciu statystycznym – to zagadnienia systematycznie podlegające stałym obserwacjom i analizom. Ich rezultatem są różnego rodzaju opracowania i publikacje, referaty, wykłady oraz konsultacje i poradnictwo oferowane w Zakładzie Bibliotekoznawstwa (kierowanym przez dr. Jerzego Maja) i dotyczące:

- organizacji sieci bibliotek publicznych (zagadnienia strukturalne i funkcjonalne sieci, aktualny stan prawny);
- budownictwa bibliotecznego, organizacji przestrzeni w bibliotece i wyposażenia w meble i sprzęty;
- metodyki zbierania, grupowania i analizy danych statystycznych z zakresu działania bibliotek publicznych; zastosowania systemów komputerowych w bibliotekach (aspekty organizacyjne i funkcjonalne);
- języków informacyjno-wyszukiwawczych, ze szczególnym uwzględnieniem UKD i jej relacji do języka haseł przedmiotowych;
- metodyki i form pracy z dziećmi w bibliotekach publicznych;
- metodyki, form i efektywności kształcenia bibliotekarzy;
- statystyki biblioteczej.

Z najbardziej znanych publikacji z tego zakresu trzeba wymienić bardzo cenione *Biblioteki Publiczne w Liczbach, Uniwersalną Klasyfikację Dziesiątną UDC-PO22*, schematy katalogów rzeczowych, niedawno wydany w Wydawnictwie SBP podręcznik Jerzego Maja *Elementarz MAK-a dla bibliotekarzy* i właściwie całą serię wydawniczą «Materiały Informacyjne Instytutu Książki i Czytelnictwa».

Współpraca komórek Instytutu Bibliograficznego (kierowanego przez dr Jadwigę Sadowską) z bibliotekami publicznymi wyraża się głównie w ofercie dostarczania opisów bibliograficznych do zautomatyzowanych katalogów bibliotek publicznych w formach tradycyjnych i elektronicznych oraz w poradnictwie i konsultacjach obejmujących takie zagadnienia, jak:

- format bibliograficzny USMARC;
- normalizacja bibliograficzna;
- metodyka języka haseł przedmiotowych;
- opis bibliograficzny książek;
- opis bibliograficzny wydawnictw ciągłych;
- opis bibliograficzny artykułów;
- kartoteki wzorcowe;
- bibliografie bibliologiczne;
- statystyka wydawnicza oraz
- wykorzystanie baz danych i nowoczesnych technologii do tworzenia katalogów bibliotek publicznych.

Problematyka ta znajduje odzwierciedlenie także w publikowanych bibliografiach, w roczniku statystycznym „Ruch Wydawniczy w Liczbach”, a szczególnie w pracach publikowanych w serii «Prace Instytutu Bibliograficznego».

Dla Instytutu ważne jest uzyskiwanie z bibliotek publicznych informacji o publikacjach regionalnych, które nie zawsze wpływają w komplecie do Biblioteki Narodowej. Współpraca z bibliotekami ułatwia Instytutowi koordynowanie prac w obszarze bibliografii regionalnych.

Należy przypomnieć, że w aktualnej ofercie Biblioteki Narodowej (odpłatnej) znajdują się bazy danych:

1. Przewodnik Bibliograficzny
2. Bibliografia Zawartości Czasopism
3. Bibliografia Wydawnictw Ciągłych, Nowych, Zawieszonych i Zmieniających Tytuł
4. Bibliografia Wydawnictw Ciągłych
5. Bibliografia Polskich Książek Podziemnych z lat 1976-1989
6. Polskie Wydawnictwa Ciągłe – opisy przekazywane do Międzynarodowego Systemu w Paryżu (ISSN)
7. Bibliografia Analityczna Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (BABIN)
8. Słownik Języka Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej
9. Biblioteki i Ośrodki Informacji (BIBLIOS)
10. Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta (UKD).

Istnieje również możliwość korzystania z wielu innych baz danych tworzonych w komórkach Biblioteki Narodowej na warunkach określanych przez kierownictwa tych komórek.

Bazy danych Biblioteki Narodowej są rozpowszechniane przez Dział Przetwarzania Danych (kierowany przez Annę Szymańską-Sielużycką), który tę ofertę dodatkowo wzbogaca o opracowany w Bibliotece Narodowej pakiet programowy MAK, będący najczęściej wykorzystywanym oprogramowaniem komputerowym w bibliotekach polskich, w tym publicznych. Twórca MAK-a Jan Wierzbowski i jego współpracownik Jerzy Swianiewicz znani są w bibliotekach publicznych jako wybitni specjaliści, którzy w miarę możliwości chętnie i przyjaźnie udzielają porad i uczestniczą w szkoleniach związanych z instalowaniem i funkcjonowaniem pakietu. Nie zapominają też o potrzebie dostarczania bibliotekom szczegółowych wskazówek i instrukcji, czego przykładem jest opracowany przez Jana Wierzbowskiego podręcznik pt. *Pakiet MAK. Obsługa bazy*, wydany przez Bibliotekę Narodową w 1999 r. Podobnie inni specjaliści DPD udzielają w miarę możliwości porad związanych z programami konwersji międzyformatowej danych, kodowania znaków i korzystania z baz danych i zasobów sieci Internet.

Dzięki systematycznej rozbudowie i wyposażeniu w nowoczesne urządzenia Działu Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych (kierowanego przez dr Barbarę DREWNIĘSKĄ-Idziak) oraz zatrudnieniu w nim wysokiej klasy specjalistów otwartych na współpracę z otoczeniem, stał się on głównym w bibliotekarstwie polskim centrum prac związanych z ochroną i konserwacją materiałów bibliotecznych, otwartym na współpracę także z bibliotekami publicznymi, oferującym:

- konsultacje w zakresie ochrony i konserwacji zbiorów;
- szkolenie konserwatorów; wykłady i prelekcje;
- konsultacje w sprawie opracowania materiałów do mikrofilmowania (ze szczególnym uwzględnieniem czasopism);
- możliwość mikrofilmowania najcenniejszych zbiorów specjalnych (z przekazaniem 1 kopii pozytywu dla biblioteki właścicielki);
- możliwość odpłatnego kopiowania zbiorów mikrofilmowych.

Cennym źródłem informacji jest wydawany od niedawna „Notes Konserwatorski”, którego 3. numer ukazał się w końcu 1999 r. Publikowane w nim materiały mają w dużej mierze walor praktycznych zaleceń i porad, ułatwiają wymianę doświadczeń oraz informują o problemach i zdarzeniach z obszaru ochrony i konserwacji zbiorów bibliotecznych.

Zarysowany obraz współpracy będzie niekompletny bez informacji, że każda z komórek Biblioteki Narodowej udziela w miarę swych możliwości porad i wskazówek w obszarze swej specjalizacji. Wiedzą o tym pracownicy bibliotek publicznych i korzystają z wiedzy i umiejętności specjalistów z Działu Zbiorów Specjalnych, Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Działu Informacji i Udostępniania Zbiorów, Działu Katalogów Centralnych. Komórki te chętnie także włączają się w organizowane w Bibliotece Narodowej konferencje, szkolenia, staże i praktyki, a ich specjaliści na ogół nie odmawiają przygotowania prelekcji, referatów i służenia innymi formami pomocy.

Dla pracowników bibliotek publicznych duże znaczenie wydaje się mieć także możliwość odwiedzenia Biblioteki Narodowej, zapoznania się z jej warsztatami pracy, udział w konferencjach i spotkaniach szkoleniowych. Dowodzi tego bogata dokumentacja wizyt w Bibliotece Narodowej organizowanych przez Zakład Informacji Naukowej (częste słowa uznania i wdzięczności kierowane są pod adresem Wojciecha Pawlaka) oraz inne sygnały.

I na koniec

o współdziałaniu Biblioteki Narodowej ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich – ukierunkowanym na biblioteki publiczne.

Przypomnijmy, że dr Stanisław Czajka, zastępca dyrektora jest wieloletnim przewodniczącym SBP, Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, dyrektor ds. naukowych i Ewa Krysiak, pełnomocnik dyrektora ds. automatyzacji są członkiniami ZG SBP, Ewa Krysiak jest ponadto przewodniczącą ZO SBP w Warszawie, dr Barbara Drewniewska-Idziak przewodniczy

Komisji Ochrony i Konserwacji Zbiorów ZG SBP, Elżbieta Stefańczyk – Zespołowi ds. Bibliografii Regionalnej ZG SBP, Jan Wołosz, pełnomocnik dyrektora ds. współpracy z bibliotekami publicznymi jest redaktorem naczelnym „Bibliotekarza”. W Bibliotece Narodowej aktywnie działa także koło SBP pod przewodnictwem Marii Janowskiej. Nic przeto dziwnego, że w tej sytuacji dochodzi do organizowania wspólnych konferencji (np. forum nt. ochrony i konserwacji zbiorów bibliotecznych i ogólnopolska konferencja nt. narodowych i regionalnych serwisów bibliograficznych w 1998 r., warsztaty nt. stosowania ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w odniesieniu do publikacji elektronicznych w świetle postanowień Unii Europejskiej w 1999 r.), organizowania warsztatów, pokazów i szkoleń, wzajemnego wspierania inicjatyw, większego nagłaśniania problemów Biblioteki Narodowej i bibliotek publicznych w mediach. Sytuacja taka umożliwiła pełnomocnikowi ds. współpracy z bibliotekami publicznymi włączenie się w działalność Sekcji Bibliotek Publicznych ZG SBP oraz przygotowywanie wystąpień i referatów na konferencje i inne spotkania organizowane przez SBP dla bibliotek publicznych. Istotne znaczenie odgrywa tu także możliwość wykorzystywania łamów czasopism SBP: „Bibliotekarza” i „Poradnika Bibliotekarza” do prezentacji problemów bibliotek publicznych oraz działalności komórek Biblioteki Narodowej. Dzięki tej współpracy uzyskuje ona możliwość korzystania ze wsparcia struktur SBP, a SBP – głównie z wiedzy, umiejętności i doświadczenia specjalistów Biblioteki Narodowej. W wyniku tego współdziałania pełniej dociera do otoczenia informacja o działalności BN i SBP, realizowane są wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia, opracowywane i wydawane są wartościowe publikacje, pełniej wykorzystywany jest potencjał intelektualny i środki działania obydwu stron.

Jan Wołosz jest pełnomocnikiem dyrektora Biblioteki Narodowej ds. współpracy z bibliotekami publicznymi, redaktorem naczelnym „Bibliotekarza”.

Zaprenumeruj „Poradnik Bibliotekarza” – warto!

Co czytają więźniowie Zakładu Karnego w Bydgoszczy-Fordonie?

BEATA GRZĘDZICKA

Zakład Karny w Fordonie

Dzieje Zakładu Karnego w Fordonie sięgają XVIII w., pierwszy budynek powstał bowiem w latach 1780-1783 za rządów Fryderyka II¹, w 1853 r. utworzono tam dom karny dla 400 kobiet. W styczniu 1920 r. w Fordonie zorganizowano polskie więzienie dla kobiet. W okresie międzywojennym przebywały tam kobiety odbywające karę pozbawienia wolności dłuższą niż 3 lata, skazane głównie za przestępstwa polityczne. Przez krótki okres w celi domu karnego w Fordonie więziono też Ritę Gorgon – oskarżoną w jednym z najbardziej bulwersujących procesów karnych dwudziestolecia międzywojennego.

W latach 1940-1945 przez fordońskie więzienie (wówczas niemieckie) przewinęło się ok. 6300 kobiet skazanych za przestępstwa pospolite, zwłaszcza za wszelkie przejawy działalności antyniemieckiej. Tuż po II wojnie światowej jeszcze w 1945 r. zorganizowano w Fordonie Centralne Więzienie dla Kobiet. Pierwszymi więźniami byli Niemcy i kolaboranci, następnie członkowie zbrojnego podziemia. Dnia 3 września 1946 r. założono siedmioklasową szkołę podstawową, do której zgłosiło się 128 skazanych. Zgodnie z zarządzeniem dyrektora Centralnego Zarządu Więziennictwa zorganizowano w 1958 r. Ośrodek Szkolenia Więźniów, a także 3-letnią Zasadniczą Szkołę Odzieżową.

W 1983 r. więzienie przekształcono w zakład dla mężczyzn – recydywistów. W 1985 r., zgodnie z postanowieniem Polskiego Związku Niewidomych z siedzibą w Bydgoszczy oraz Centralnego Zarządu Zakładów Karnych, oddział dla skazanych ociemniałych i niedowidzących przeniesiono z Kluczborka do Zakładu Karnego w Fordonie. Jest to jedyny tego typu oddział w Polsce. W 1997 r. został on gruntownie wyremontowany, zakupiono niezbędny sprzęt, komputery. Przebywa tam ok. 50 skazanych, którzy przechodzą tutaj kurs orientacji przestrzennej.

Obecnie w Zakładzie Karnym w Fordonie przebywa ok. 380 skazanych. Nadzorem nad więźniami, sprawami administracyjnymi i innymi zajmuje się ok. 100 osób personelu.

¹ Zakład Karny w Bydgoszczy-Fordonie. Kronika Zakładu Karnego w Bydgoszczy, 1997 s. 2; *Dzieje Fordonu i okolic*. Pod red. Z. Biegańskiego. Bydgoszcz 1997, 142 s.

Biblioteka Zakładu Karnego w Bydgoszczy-Fordonie

Powstanie biblioteki Zakładu Karnego w Fordonie jest ściśle związane z historią samego zakładu. W chwili obecnej nie da się niestety ustalić, skąd pochodzi pierwotny księgozbiór. W okresie II wojny światowej zniszczeniu uległa prawie cała kolekcja, jak również dokumenty, np. księgi czy rachunki inwentarzowe.

Osobą bezpośrednio odpowiedzialną za działalność biblioteki jest instruktor ds. kulturalno-oświatowych. Do jego obowiązków należy też szereg innych spraw, m.in. działalność związana z radiowęzłem oraz organizowanie imprez masowych. Od 1992 r. instruktorem jest por. mgr Marek Tadeusz Luty, przed nim funkcję tę pełnił od 1987 r. kpt. Józef Chylak². Jakkolwiek por. Marek Luty nie ma przygotowania bibliotekoznawczego, a tylko wyższe pedagogiczne, to jednak biblioteka jest prowadzona poprawnie. Zatrudniono w niej też na 3/4 etatu jednego ze skazanych – technika-introligatora.

W strukturze współczesnej biblioteki więziennej – zdaniem Elżbiety B. Zyberty – powinny się znajdować: wypożyczalnia wraz z magazynem, czytelnia oraz pomieszczenie dla personelu bibliotecznego, zaś powierzchnia powinna być proporcjonalna zarówno do liczby skazanych, jak i wielkości księgozbioru³. Pomieszczenie biblioteki centralnej ZK w Fordonie zajmuje ok. 45 m². Spełnia ono także rolę magazynu i pomieszczenia dla personelu bibliotecznego. Przed wejściem do biblioteki wisi gazetka informująca o nowo nabytych książkach. W grudniu 1998 r. przeprowadzono w bibliotece remont.

Oprócz biblioteki centralnej działa także biblioteka szkolna oraz siedem punktów bibliotecznych. Jest to zgodne z punktem 2 paragrafu 13 załącznika do Zarządzenia nr 12/75 dyrektora CZKK z dnia 25.05.1977 r., w którym czytamy: *W celu zwiększenia możliwości bezpośredniego kontaktu czytelnika z księgozbiorem, w bibliotece prowadzi się w miarę potrzeb punkty biblioteczne zlokalizowane w oddziałach mieszkalnych*⁴. Punkty biblioteczne

² Wszystkie informacje dotyczące działalności Biblioteki Zakładu Karnego w Bydgoszczy-Fordonie pochodzą z rozmów przeprowadzonych z instruktorem ds. kulturalno-oświatowych – por. mgr. Markiem Lutym oraz wychowawcą oddziału – kpt. Józefem Chylakiem.

³ E. B. Zyberty: *Biblioteki więzienne. Zarys problematyki*. Warszawa 1991, s. 96.

⁴ Załącznik do zarządzenia nr 12/75 dyrektora CZKK z dnia 25.05.1977 r. W: E. B. Zyberty. Op. cit. s. 111.

w oddziałach mieszkalnych mieszczą się w pomieszczeniu wychowawcy. Średnio w każdym z nich znajduje się od 200 do 400 woluminów. Zestawy książek między punktem bibliotecznym a biblioteką centralną wymienia się raz na kwartał. Bezpośredni nadzór nad pracą punktów sprawuje wychowawca oddziału⁵.

Księgozbiór

Biblioteka ZK w Fordonie liczy 7432 woluminy, a biblioteka szkolna 1486. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę przebywających tu skazanych – ok. 380 osób – to bibliotekę można zaliczyć do bardziej zasobnych. Część książek znajduje się w siedmiu punktach bibliecznych. Obecnie nie ma księgozbioru wyodrębnionego dla funkcjonariuszy, więc w zasadzie skazani mogą korzystać ze wszystkich zgromadzonych tu pozycji. Jest to głównie literatura piękna, popularnonaukowa, fachowa, podręczniki szkolne oraz cieszące się dużym zainteresowaniem wśród skazanych książki prawnicze – głównie znowelizowane w 1998 r. kodeksy, np. *Kodeks karny* czy *Kodeks karny wykonawczy* oraz inne.

Biblioteka prenumeruje także prasę, jednak w stosunku do wczesnych lat osiemdziesiątych, kiedy to prenumerowano 6 dzienników i aż 24 czasopisma, obecnie sytuacja przedstawia się o wiele gorzej, bowiem biblioteka prenumeruje zaledwie 2 dzienniki – „Gazetę Pomorską” i „Dziennik Wieczorny” – po dwa egzemplarze na każdy oddział oraz czasopismo komputerowe przeznaczone dla pawilonu II oddziału 1 – czyli dla skazanych ociemniałych. Dla pracowników oprócz „Gazety Pomorskiej” i „Dziennika Wieczornego” kupuje się też „Rzeczpospolitą”. Natomiast na potrzeby radiowęzła prenumeruje się tygodnik „Antena”. Ponadto skazani mogą zamawiać czasopisma do celi na własny koszt. Niestety ta forma nie cieszy się popularnością – prawdopodobnie barierą jest trudna sytuacja materialna więźniów. Tylko pojedyncze osoby prenumerują prasę – w 1998 r. skazany z oddziału dla ociemniałych zgłosił chęć zaprenumerowania „Gazety Pomorskiej”; w 1996 r. – jeden ze skazanych otrzymywał „Super TV” natomiast w 1995 r. z prenumeraty skorzystało kilku skazanych – otrzymywali oni następujące tytuły: „Teletydzień”, „Wszystko o Miłości”, „Kobieta i Mężczyzna”, „Panorama”.

Biblioteka ZK otrzymuje też z firmy Kolporter zwroty niektórych tytułów, np. „Nie”, „Imperium”, „Przewodnik Katolicki”, „Twój Relaks”, „Raj Dzieci” oraz rozmaite krzyżówki i szarady. Część tych pozycji przekazywana jest bezpośrednio do oddziałów, a część jako nagrody dla uczestników różnych konkursów. Oczywiście dla zwycięzców nagrody są inne. Prasa w bibliotece więziennej przeznaczona jest głównie do użytku bieżącego. Wykorzystuje się ją do pracy kulturalno-oświatowej i – jak już wspo-

mniano – w działalności radiowęzła. Prasy tej z reguły nie przechowuje się dłużej i nie gromadzi się w roczniki.

Podstawą gromadzenia książek w bibliotece więziennej od kilku lat są głównie darowizny. Najczęściej są to pozycje rozdzielane przez Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Bydgoszczy, przekazywane z Aresztu Śledczego (np. 12.10.1998 r. tą drogą trafiło do biblioteki kilkanaście egzemplarzy nowego *Kodeksu karnego wykonawczego*), bądź przekazywane przez różne instytucje (np. w grudniu 1998 r. podarowano bibliotece kilka książek religijnych przesłanych przez Fox Domini). W 1995 r. Centralny Zarząd Służby Więziennej przekazał na nagrody dla skazanych kilka tytułów m.in.: *Kult ciała*, *Epopeja miłości*, *Nie trać okazji*, *Helena* i inne. Do biblioteki trafiają także pozycje z innych firm. Niestety bardzo często są to książki niezbyt ciekawe i później zalegające półki. Ponieważ niekiedy przekazywane są w dużej liczbie egzemplarzy, część z nich bez wpisywania do księgi inwentarzowej trafia od razu do punktów bibliecznych w oddziałach mieszkalnych.

W zasadzie podstawą gromadzenia księgozbioru powinien być zakup własny z funduszu tzw. środków specjalnych, natomiast od lipca 1998 r. ze środków budżetowych. Jednak ze względu na katastrofalną sytuację finansową Zakładu Karnego w Fordonie (a także innych ZK) już od kilku lat nie zakupiono ani jednej książki beletrystycznej. Ostatni zakup literatury pięknej miał miejsce w grudniu 1992 r. – przybyły wówczas najczęściej poszukiwane pozycje. Jednak sporo interesujących książek zaginęło – średnio 100 woluminów rocznie.

Zarówno w bibliotece centralnej, jak i w punktach bibliecznych książki ustawione są na regałach bibliecznych według numerów inwentarzowych. Materialnie za cały księgozbiór odpowiedzialny jest instruktor ds. kulturalno-oświatowych, a w punktach bibliecznych – wychowawca oddziału. W myśl punktu 16 Regulaminu Biblioteki Centralnej *Za szkody wynikłe z zagubienia lub zniszczenia książki odpowiada czytelnik*⁶.

Udostępnianie zbiorów. Katalogi

Z zarządzenia CZZK z 13.08.1975 r. w sprawie zakresu i organizacji pracy penitencjarnej wynika, że *resocjalizacyjne oddziaływanie za pośrednictwem zajęć kulturalno-oświatowych realizuje się zwłaszcza m.in. przez zapewnienie korzystania z biblioteki zakładu oraz prenumerowanie prasy*⁷. Z biblioteki ZK w Fordonie mogą korzystać wszyscy skazani i pracownicy. Jednorazowo czytelnicy mogą wypożyczać do 3 książek, a uczący się do 5 pozycji na okres do 1 miesiąca.

⁶ Ibidem, pkt. 16.

⁷ Zarządzenie nr 49/75 CZZK z dnia 13.08.1975 r. w sprawie zakresu i organizacji pracy penitencjarnej. W: E. B. Zybort. Op. cit. s. 110.

⁵ Zakład Karny w Bydgoszczy-Fordonie. Regulamin Biblioteki Centralnej, pkt. 4.

Skazani nie wypożyczają książek bezpośrednio w bibliotece centralnej, lecz w punktach bibliotecznych w oddziałach mieszkalnych codziennie od godz. 8⁰⁰ do 15⁰⁰. Gdy skazany chce wypożyczyć książkę musi to najpierw zgłosić wychowawcy, następnie jest doprowadzany do pomieszczenia wychowawcy i samodzielnie wybiera interesujące go pozycje. W zasadzie skazani nie korzystają bezpośrednio z biblioteki centralnej, jednak gdy czytelnik chce skorzystać z katalogu alfabetycznego, rzeczowego lub książki znajdującej się w bibliotece centralnej to oczywiście ma taką możliwość.

Skazani wypożyczający w punktach bibliotecznych mają, jak to już wspomniano, wolny dostęp do półek, gdzie książki są ułożone wg numerów inwentarzowych. Aby ułatwić czytelnikom odszukanie interesującej ich pozycji, w punktach znajdują się kopie protokołu przekazania książek lub alfabetyczne katalogi zeszytowe. Wypożyczanie odbywa się na tej samej zasadzie co w innych bibliotekach, tzn. w oparciu o karty czytelnika.

W bibliotece centralnej znajduje się katalog alfabetyczny i rzeczowy wg UKD. Katalog alfabetyczny obejmuje wszystkie pozycje – opis książek na kartach katalogowych jest bardzo uproszczony, znajdują się tu takie elementy jak hasło, tytuł, numer inwentarzowy, ewentualnie określenie treści książki, np. beletrystyka. Natomiast katalog rzeczowy nie jest jeszcze ukończony. Jest on zresztą bardzo rzadko wykorzystywany przez czytelników. Z katalogu alfabetycznego korzystają tylko bardziej zaawansowani czytelnicy, a tych niestety nie ma zbyt wielu.

Czytelnictwo

Czytelnictwo więźniów nie przedstawia się zbyt korzystnie. Jakkolwiek w 1997 r. było 103 zarejestrowanych czytelników, a w 1998 r. – 104, to jednak większość z nich czyta okazjonalnie; natomiast stali czytelnicy stanowią ok. 10% wszystkich skazanych. Regularnie korzysta z biblioteki ok. 35 osób. Na taki poziom czytelnictwa wśród skazanych złożyło się wiele przyczyn, jako że są to osoby głównie z wykształceniem podstawowym i zawodowym, nie mają w ogóle nawyku czytania książek. Kolejną przyczyną jest fakt, że w wyniku transformacji ustrojowej, a więc od 1989 r. skazani mogą posiadać w celach telewizory, magnetowidy, mają też możliwość zakupu kaset wideo. W związku z tym czytanie książek przestało być dla skazanych atrakcyjnym zajęciem. Oczywiście zawsze są osoby, które czytają regularnie, mają też swoich ulubionych autorów, potrafią korzystać z katalogu, obecnie jednak takich osób jest niewiele. Trochę lepiej przedstawia się sytuacja w oddziale dla ociemniałych i niedowidzących. Skazani często korzystają z książek mówionych, są tu też książki brajlowskie – niestety nie wszyscy ociemniałi znają ten język. W miarę korzystnie przedstawia się też czytelnictwo w Zespole Szkół dla Dorosłych o profilu odzieżowym, obecnie na zajęcia uczęszcza ok. 35 osób. Skazani ci jednak w większości korzystają z podręczników szkolnych,

książek fachowych oraz lektur. Korzystnie przedstawia się też czytelnictwo wśród pracowników. Z biblioteki korzysta ok. 50 osób, czyli ok. 40-50% wszystkich zatrudnionych. W większości są to osoby, które albo wypożyczają książki dla swoich dzieci, albo pozycje niezbędne przy podnoszeniu kwalifikacji zawodowych.

Najczęściej skazani poszukują literatury sensacyjnej, pytają o Ludluma, Forsythe'a czy MacLeane'a. Rzadziej zdarzają się osoby zainteresowane innym rodzajem literatury – jeszcze niedawno w ZK przebywał skazany, który interesował się problematyką obozów i łagrów – przeczytał wszystkie dostępne w bibliotece dzieła Solżenicyna.

Popularyzacja czytelnictwa w zakładzie stoi na wysokim poziomie. Dużą rolę odgrywa tutaj działalność radiowęzła. Codziennie od poniedziałku do czwartku o godz. 18⁰⁰ skazani mogą posłuchać powieści, natomiast w każdy wtorek rano – recenzji książek, informacji o nowościach czy fragmentów powieści. Przed wejściem do biblioteki znajduje się gablota, w której wystawione są obwoluty książek oraz informacje o nowościach czytelniczych. Bardzo często są też organizowane różne imprezy i konkursy związane z książką, m.in. zagadki literackie. Jeden ze skazanych wygrał kilka takich konkursów i w sumie jako nagrody dostał 11 pozycji Whartona, który był jego ulubionym autorem.

Dokumentacja biblioteczna

Biblioteka Zakładu Karnego w Fordonie, podobnie jak każda inna biblioteka, jest zobowiązana do prowadzenia dokumentacji bibliotecznej – czyli ksiąg inwentarzowych i ksiąg ubytków. Obecnie ksiąg inwentarzowych jest sześć, w tym jedna przeznaczona do wpisywania książek znajdujących się w bibliotece szkolnej. Co roku przeprowadza się skontrolum. W bibliotece przechowuje się też kopie rachunków, protokoły przekazania książek do punktów bibliotecznych oraz protokoły przyjęcia książek pochodzących z darowizn.

Zakończenie

Książki uwolniły mnie od rozpaczliwych pokazywanych, że zawsze jest nadzieja, usuwały nudę poprzez opowiadanie ciekawych historii, wzbogaciły mój umysł ukazując świat idei i ucząc mnie jak je przyjmować. Wskazały mi normy postępowania umożliwiające życie zgodnie z prawem i stąd dostarczyły mi dumy i zadowolenia. Uformowały moje życie ukazując różne możliwości, o których nie miałem nigdy pojęcia. Książki zmieniły mój świat w radość pokazując, że moje straty mogą zmienić się w zyski. Nauczyły mnie rozumieć słabości innych, co sprawiło, że moja nienawiść przemieniła się w zdolność przebaczenia. Ale najważniejsze, że książki dały mi wolność od przygnębienia spowodowanego żelaznymi kratami i kamiennymi ścianami⁸.

⁸ Cyt. za E. B. Zybent. Op. cit. s. 4.

Cytowany list skazanego wskazuje, jak wielką rolę może odgrywać książka w życiu więźniów. Nie zawsze jednak tak się dzieje. Aby książka i prasa mogły wypełniać swoją funkcję resocjalizacyjną niezbędne jest spełnienie pewnych warunków, m.in. należy u skazanych obudzić zainteresowanie książką i odpowiednio je kształtować. Z pewnością duży wpływ na czytelnictwo (a właściwie jego brak) ma też niedobór środków finansowych – im więcej

funduszy przeznaczony się na działalność kulturalno-oświatową (a więc także na bibliotekę) tym więcej będzie można zakupić ciekawych pozycji przyciągających czytelników do biblioteki. Należy tylko mieć nadzieję, że sytuacja finansowa w Zakładach Karanych w najbliższym czasie ulegnie poprawie.

Beata Grzędzicka jest pracownikiem naukowym Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej WSP w Bydgoszczy

---

Biblioteczna obsługa matematyków w Książnicy AGH w Krakowie

JANINA MOSER

Biblioteka Wydziału Matematyki Stosowanej (WMS) Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie jest dużą samodzielną biblioteką naukową współpracującą z Biblioteką Główną AGH.

1. Krótka historia Biblioteki WMS

Początki Biblioteki Wydziału Matematyki Stosowanej AGH sięgają 1919 r. kiedy to na Wydziale Górniczym powołano Katedrę Matematyki, a na Wydziale Hutniczym Katedrę Geometrii Wykreślonej. Katedry te miały własne biblioteki, których księgozbiory w 1939 r. liczyły odpowiednio 917 i 556 woluminów. Wraz z rozwojem Akademii Górniczo-Hutniczej, w 1949 r., nastąpił podział Katedry Matematyki na Zakłady Matematyki I i Matematyki II, a także zostały one podporządkowane innemu Wydziałom. W 1969 r., z połączenia istniejących wówczas Zakładów: Matematyki I, Matematyki II, Geometrii Wykreślonej i Modelowania Procesów Technologicznych (powołanego w 1967 r. na Wydziale Metalurgicznym) utworzono samodzielny Instytut Matematyki, scalając również księgozbiory tych Zakładów i tworząc Bibliotekę Instytutu Matematyki, ze zbiorami liczącymi łącznie 11 104 woluminy. Zbiory te wymagały wówczas kompleksowego uporządkowania, zinwentaryzowania i selekcji. W 1997 r., wraz z powstaniem Wydziału Matematyki Stosowanej AGH, Biblioteka Instytutu Matematyki została przekształcona w Bibliotekę Wydziałową.

2. Polityka gromadzenia zbiorów

Gromadzenie światowej i krajowej literatury dotyczącej tematyki prac naukowych, prowadzonych przez pracowników WMS oraz zabezpieczającej proces kształcenia studentów na naszym Wydziale jest nadrzędnym zadaniem Biblioteki WMS. Pozyskiwanie nowych pozycji dokonuje się:

- drogą zakupu, finansowanego z wydzielonej na te cele puli budżetu Wydziału,
- z darów, przekazywanych przez byłych i obecnych pracowników WMS, a także otrzymywanych z instytucji naukowych, wydawnictw oraz firm zajmujących się dystrybucją książek,
- poprzez samodzielnie prowadzoną (od 1992 roku) wymianę z Instytutem Matematyki Uniwersytetu w Sztokholmie.

We właściwym doborze kupowanych przez Bibliotekę książek pomagają organizowane w Bibliotece WMS wystawy nowości wydawniczych. Dodatkową korzyścią są uzyskiwane tą drogą bonifikaty przy zakupie.

Skutecznym sposobem zapewnienia pracownikom naszego Wydziału dostępu do specjalistycznej literatury jest także trwająca od dwunastu lat ścisła współpraca z Oddziałami: Gromadzenia Zbiorów i Czasopism Biblioteki Głównej AGH, polegająca na zgłaszaniu dezyderatów na zakup książek i czasopism zagranicznych z funduszy Biblioteki Głównej AGH. W ciągu tych lat współpraca zaowocowała zakupem kilkuset książek oraz prenumeratą 38 tytułów czasopism o tematyce interesującej pracowników naszego Wydziału.

W Bibliotece WMS gromadzone są także publikacje naukowe pracowników WMS oraz sprawozdania i raporty z prac wykonywanych przez nich w ramach badań własnych. Prowadzona jest także dokumentacja dorobku naukowego pracowników Wydziału.

3. Katalogi

Informację o posiadanych przez Bibliotekę zbiorach czytelnicy mogą znaleźć w katalogach kartkowych: czasopism oraz druków zwartych (autorskim i przedmiotowym – opartym o własny dobór haseł). Opracowywany jest także katalog systematyczny według klasyfikacji Amerykańskiego Towarzystwa Matematycznego w wersji z 1991 r.

Ponadto książki wydane w 1998 r. i później znajdują się w katalogu komputerowym tworzoną

w Bibliotece Głównej AGH w systemie VTLS. Wynika to z faktu, iż Biblioteka WMS, jako pierwsza z bibliotek wydziałowych, została do tego wytypowana. Intensywne szkolenie pracownika naszej Biblioteki ma, w niedalekiej już przyszłości, umożliwić samodzielne opracowywanie informacji o nabytkach do centralnego katalogu VTLS.

4. Udostępnianie zbiorów

Właściwe wykorzystanie posiadanych przez Bibliotekę zbiorów jest uwarunkowane nie tylko dobrą informacją o nich, lecz także ich dostępnością. Biblioteka posiada dwie czytelnie, z wolnym dostępem do półek: Czytelnia Ogólną i Czytelnię dla Pracowników. Wszystkie zbiory Biblioteki są ogólnie dostępne w Czytelniach przez 39 godzin w tygodniu, w optymalnym dla czytelników czasie, a mianowicie od poniedziałku do czwartku od 9.00 do 17.30 oraz w piątek od 9.00 do 14.00. Biblioteka wypożycza również swoje zbiory na zewnątrz: w ramach wypożyczeń indywidualnych pracownikom i studentom Wydziału, a także poprzez wypożyczenia międzybiblioteczne wszystkim pracownikom i studentom naszej Uczelni i innym bibliotekom Krakowa i Polski.

Dla potrzeb pracowników i studentów Wydziału Biblioteka wypożycza książki z innych bibliotek, nie tylko krakowskich oraz sprowadza odbitki kserograficzne poszukiwanych przez nich publikacji.

Utworzenie w 1997 r. Wydziału Matematyki Stosowanej AGH spowodowało konieczność przystosowania Biblioteki do potrzeb studentów i zapewnienia im dobrego dostępu do podręczników. Reorganizacja istniejącej od dwunastu lat Czytelni i zgromadzenie w niej podstawowego księgozbioru dydaktycznego z wolnym dostępem do półek skutecznie rozwiązało ten problem. W księgozbiorze dydaktycznym (w kolorowo oznaczonych, odrębnych ciągach) wydzielono podręczniki i zbiory zadań, a także tablice, słowniki matematyczne, encyklopedie i poradniki oraz słowniki językowe. Podręczniki w wolnym dostępie uporządkowano, według następujących działów i dyscyplin naukowych: algebra, analiza, analiza numeryczna, ekonomia, geometria, informatyka, logika i teoria mnogości, matematyka ogólna, matematyka dyskretna, matematyka finansowa i ubezpieczeniowa, prawdopodobieństwo i statystyka matematyczna, rachunek wariacyjny, teoria liczb, topologia, zastosowania matematyki. Każdy dział i dyscyplina naukowa są znaczone innym kolorem. Zasadniczo księgozbiór Czytelni jest udostępniany na miejscu, ale czytelnicy mogą wypożyczać z niego książki na krótko, natomiast studenci Wydziału także na czas zamknięcia Biblioteki oraz na przerwy świąteczne i semestralne. Ze zbiorów Biblioteki wydzielono także księgozbiór dydaktyczny przeznaczony wyłącznie do wypożyczeń studentom Wydziału na zewnątrz na 30 dni. Zmagazynowano go w wydzielonej na ten cel części zabudowy Czytelni, co gwarantuje odrębną realizację zamówień.

Bieżące czasopisma i roczniki z ostatnich piętnastu lat, a także szczególnie cenne matematyczne obcojęzyczne encyklopedie i słowniki oraz cały księgozbiór Biblioteki z zakresu matematyki dyskretnej umieszczono w wolnym dostępie w Czytelni dla Pracowników.

Korzyści jakie uzyskują czytelnicy z możliwości wolnego dostępu do półek są niezaprzeczalne. Aktualne pomieszczenia Biblioteki pozwoliły jedynie na udostępnienie w tej formie niewielkiej części zbiorów. Planuje się, iż po uzyskaniu za dwa lata nowych pomieszczeń, wszystkie zbiory Biblioteki, w układzie działowym, będą w wolnym dostępie.

5. Działalność informacyjna

Biblioteka posiada dostęp do Internetu (3 komputery), co pozwala czytelnikom przeglądać katalogi polskich i zagranicznych bibliotek, firm wydawniczych i dystrybutorów książek. Poprzez Telnet czytelnicy mogą zamawiać książki z katalogu Biblioteki Głównej AGH. Biblioteka posiada także Springer Complete Catalogue na CD-ROM-ie. Poprzez Internet czytelnicy mają dostęp do baz: INSPEC, SCI, a także do MATH Database, która jest retrospektywną bazą bibliograficzną „Zentralblatt für Mathematik”, rejestrującą prace naukowe poczynszony od 1931 r. Czytelnicy mogą także korzystać z opłacanej przez Wydział Matematyki Stosowanej, bazy MatSciNet. Jest to retrospektywna baza „Mathematical Reviews” i „Current Mathematical Publications”, dokumentująca publikacje naukowe od 1940 r. do chwili obecnej, a także umożliwiająca często dostęp do oryginalnych artykułów. Adresy baz są umieszczone w Czytelni w widocznym miejscu i w gablocie znajdującej się w holu obok Biblioteki oraz przekazywane pisemnie Kierownikom Zakładów, Katedry i Pracowni Wydziału. Tą drogą rozpowszechnia się również wszelkie bieżące informacje, dotyczące na przykład, pojawiającego się od czasu do czasu, gratisowego dostępu do różnych baz danych, korzystnych ofert zakupu, tytułów czasopism zagranicznych prenumerowanych przez Bibliotekę Główną dzięki staraniom naszej Biblioteki, organizowanych wystaw nowości wydawniczych. W osobnej gablocie obok Dziekanatu prezentowane są książki, których autorami są byli i obecni pracownicy Wydziału.

6. Dydaktyka biblioteczna

Od dwunastu lat prowadzony jest indywidualny instruktaż przysposobienia bibliotecznego. Jest on konieczny ze względu na niedostateczne przygotowanie absolwentów szkół średnich do samodzielnego korzystania z biblioteki naukowej, o czym także pisały na łamach „Poradnika Bibliotekarza” M. Gawińska i B. Warząchowska. Zaobserwowano, iż brak umiejętności samodzielnego korzystania z biblioteki naukowej dotyczy także studentów innych Uczelni korzystających z naszej Biblioteki, nie tylko pierw-

szych lat studiów. Ta sytuacja powoduje, iż studenci napotykać na dodatkową barierę, która nie usunięta stosunkowo szybko, w znacznym stopniu utrudnia im kształcenie. Wychodząc naprzeciw potrzebom studentów naszego Wydziału, od dwóch lat objęto ich szkoleniem z przysposobienia bibliotecznego. W bieżącym roku akademickim dla studentów I-go roku zajęcia te są obowiązkowe, a ich zaliczenie jest potwierdzane w indeksie. W czasie zajęć studenci zapoznają się z regulaminem Biblioteki, uczą się korzystać z katalogów i baz danych dostępnych w Bibliotece, zapoznają się z układem podręczników w Czytelnii Ogólnej. Otrzymują także informacje o sposobie korzystania ze zbiorów Biblioteki Głównej, o znajdujących się w niej katalogach, Czytelniach, Oddziałach: Informacji Naukowej, Czasopism i Zbiorów Specjalnych. Dowiadują się również o możliwości przeglądania – poprzez Telnet – katalogu Biblioteki Głównej w Czytelnii naszej Biblioteki i zamawiania z niego książek. Uzyskują też informacje o innych bibliotekach wydziałowych funkcjonujących na Uczelni i o możliwości korzystania z ich zbiorów poprzez wypożyczenia międzybiblieczne. Dodatkową korzyścią takiego szkolenia jest możliwość zapewnienia, że Biblioteka jest instytucją im przyjazną, w której studenci zawsze mogą liczyć na pomoc w znalezieniu poszukiwanej pozycji; powinni więc śmiało sygnalizować swoje potrzeby.

Fot. Z. Sulima

Czytelnia Ogólna Biblioteki Wydziału Matematyki Stosowanej AGH

7. Współpraca z Biblioteką Główną AGH

Ścisła współpraca naszej Biblioteki z Oddziałami Gromadzenia Zbiorów i Czasopism Biblioteki Głównej datuje się od dwunastu lat. Polega ona na zgłaszaniu dezyderatów na zakup z funduszy Biblioteki Głównej, książek i prenumeratę czasopism zagranicznych o tematyce zgodnej z zainteresowaniami naukowymi pracowników Wydziału i prowadzoną przez nich dydaktyką, a także z potrzebami

naszych studentów. W ciągu tych lat współpraca zaowocowała zakupem kilkuset książek i prenumeratą 38 tytułów czasopism zagranicznych. Współpraca z Biblioteką Główną dotyczy także upowszechniania, za jej pośrednictwem, informacji o zbiorach naszej Biblioteki. Do końca 1997 r. informacje o obcojęzycznych książkach, pozyskanych przez Bibliotekę WMS, były zamieszczane w kartkowym katalogu bibliotek wydziałowych, znajdującym się w Bibliotece Głównej, a od 1998 r. informacje o wszystkich książkach są uwidocznione w katalogu komputerowym Biblioteki Głównej. Współpraca ta dotyczy także udostępniania zbiorów i polega na przekazaniu naszej Bibliotece w depozyt książek i czasopism Biblioteki Głównej.

8. Wydziałowa Komisja Biblioteczna

W bieżącym roku, zgodnie z zaleceniami Rektora AGH, Rada Wydziału Matematyki Stosowanej powołała Wydziałową Komisję Biblioteczną, której przewodniczy Dziekan. W skład Komisji wchodzi przedstawiciele wszystkich specjalności, a także reprezentant studentów. Priorytetowym zadaniem Wydziałowej Komisji Bibliotecznej jest czuwanie nad polityką gromadzenia zbiorów i zapewnienie na te cele stosownego funduszu bibliotecznego, a także pilotowanie strategii dalszego unowocześniania Biblioteki.

9. Dane statystyczne za rok 1999

Według stanu na dzień 31.12.1999 r. zbiory biblioteczne liczą:

- 20 068 woluminów książek,
- 1687 woluminów czasopism.

Zarejestrowano 646-ciu czytelników, w tym 622-u indywidualnych.

Na zewnątrz wypożyczono: 3020 książek, 71 czasopism.

Na miejscu udostępniono: 3384 książki, 225 czasopism.

Wypożyczono międzybibliecznie do bibliotek krajowych 437 książek.

Sprowadzono międzybibliecznie z bibliotek krajowych 11 książek.

W Bibliotece pracują dwie osoby na stanowiskach kustoszy bibliotecznych.

LITERATURA

1. *Z dziejów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w latach 1919-1967*. Oprac. Julian Sulima-Samujłło oraz zespół autorów. Kraków: PWN, 1970.
2. Gawlińska M., Warząchowska B.: *Przygotowanie absolwentów szkół średnich do korzystania z biblioteki naukowej*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999 z. 7-8 s. 8-10.

dr Janina Moser jest kierownikiem Biblioteki WMS AGH w Krakowie

Biblioteki powiatowe '1999/2000

ANNA MAJCHER

Monitoring SBP

Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich prowadzi od 1999 r. systematyczny monitoring, określający dynamikę rozwoju bibliotek powiatowych oraz sytuację finansowo-kadrową w bibliotekach publicznych. A oto jego wyniki:

Biblioteki powiatowe w 1999 r.

Lp.	Województwo	Monitoring 1 (28 luty 1999 r.)			Monitoring 2 (31 lipiec 1999 r.)			Monitoring 3 (17 luty 2000 r.)		
		biblioteki powiatowe	biblioteki pełniące zadania powiatowych	biblioteki powiatowe w trakcie pertraktacji	biblioteki powiatowe	biblioteki pełniące zadania powiatowych	biblioteki powiatowe w trakcie pertraktacji	biblioteki powiatowe	biblioteki pełniące zadania powiatowych	biblioteki powiatowe w trakcie pertraktacji
1.	dolnośląskie	-	-	-	2	-	-	2	2	3
2.	kujawsko-pomorskie	-	-	1	3	-	1	4	1	-
3.	lubelskie	-	-	-	3	2	-	6	7	-
4.	lubuskie	-	-	-	2	-	-	2	-	-
5.	łódzkie	-	-	-	2	-	-	3	3	-
6.	małopolskie	-	-	-	2	1	-	8	7	-
7.	mazowieckie	-	-	2	2	1	-	8	-	7
8.	opolskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	podkarpackie	-	-	-	1	-	1	3	1	-
10.	podlaskie	-	-	-	-	1	-	2	-	-
11.	pomorskie	-	-	-	1	-	-	2	-	-
12.	śląskie	-	-	-	-	2	-	5	-	12
13.	świętokrzyskie	-	-	-	1	1	-	3	3	-
14.	wielkopolskie	-	-	5	2	-	3	10	6	2
15.	warmińsko-mazurskie	-	-	-	3	1	-	3	1	-
16.	zachodnio-pomorskie	-	-	-	2	3	1	1	5	-
17.	Razem	-	-	8	26	12	6	62	36	24

Tabela została opracowana na podstawie monitoringu prowadzonego przez Biuro ZG SBP w 1999 r.

Pierwsze badanie z lutego 1999 r. wykazało, iż w pierwszych miesiącach reformy ustrojowej nie powołano formalnie ani jednej biblioteki powiatowej. W trakcie pertraktacji z władzami powiatowymi znalazło się wówczas tylko 8 bibliotek, głównie – z woj. wielkopolskiego i mazowieckiego.

Uzyskane w drodze pierwszego monitoringu informacje charakteryzowały negatywnie proces powstawania bibliotek publicznych w powiatach. Powoływanie tych placówek nie weszło wtedy nawet w fazę wstępną. Wynikało to przede wszystkim z braku jasnych zabezpieczeń prawnych i finansowych dla przekształceń, które mają miejsce w naszym kraju, czyli dla tworzenia bibliotek powiatowych i przekształcania byłych wojewódzkich bibliotek publicznych.

Drugi sondaż – potwierdził powolne tempo powoływania bibliotek powiatowych. 90% ankietowanych informowało, iż głównym czynnikiem hamują-

cym ten proces jest brak środków finansowych. Sondaż wykazał też, że miały miejsce następne wypowiedzenia i zwolnienia pracowników, często byli to najcenniejsi fachowcy.

W lipcu 1999 r. odnotowano, iż w ponad 360 powiatach powstało formalnie: 6 bibliotek powiatowych na bazie byłych wojewódzkich bibliotek publicznych oraz 19 nowych bibliotek powiatowych. Okazało się także, że 8 bibliotek pełniło zadania bibliotek powiatowych na podstawie porozumienia, a 8 innych pertraktowało z władzami samorządowymi na temat podjęcia takich zadań.

Ankiety wskazywały, iż najwięcej bibliotek powiatowych powołano na terenie woj. zachodnio-pomorskiego i lubelskiego – 5 bibliotek i 4 biblioteki na terenie woj. warmińsko-mazurskiego.

W niektórych województwach sytuacja była gorsza – powołano 1 lub 2 biblioteki powiatowe, np. w woj. dolnośląskim czy w woj. łódzkim. Istniały regiony Polski, gdzie bibliotek powiatowych do

końca lipca 1999 r. w ogóle nie było. Były to 3 województwa: śląskie, podlaskie i opolskie.

Trzeci sondaż przeprowadzono w połowie lutego 2000 r., kierując ankietę – tak jak poprzednio – do 31 Zarządów Okręgów SBP. W badaniu tym skoncentrowano się wyłącznie na określeniu dynamiki rozwoju bibliotek powiatowych, nie badano zaś sytuacji finansowo-kadrowej, tak jak miało to miejsce w dwu pierwszych sondażach. Monitoring ten obejmował okres od października 1999 r. do lutego 2000 r. W miesiącach tych – jak wynika z odpowiedzi respondentów – nastąpił duży przyrost liczby bibliotek powiatowych oraz bibliotek pełniących zadania placówek powiatowych. Przyrost ten miał miejsce głównie w 3 ostatnich miesiącach 1999 r.

Ankiety wykazały, iż liczba ta wzrosła ponad 2-krotnie w stosunku do liczby bibliotek powiatowych zarejestrowanych w pierwszej połowie roku. Wtedy to na mapie Polski odnotowano 38 takich placówek, a dziś (luty 2000 r.) liczba ta wynosi ogółem 99.

Nowopowstałe biblioteki powiatowe to placówki utworzone – przede wszystkim – na bazie miejskich bibliotek publicznych, a tylko 17 z nich utworzono na bazie byłych wbp.

Największą liczbę bibliotek powiatowych (16) utworzono na terenie woj. wielkopolskiego. Dziesięć z nich to biblioteki powiatowe formalnie powstałe, 6 to placówki pełniące zadania bibliotek powiatowych. Bardzo dobra sytuacja, jeśli chodzi o przyrost takich instytucji, jest również w woj. małopolskim – powstało tam 15 bibliotek. Osiem z nich to formalnie powołane biblioteki powiatowe, a pozostałe 7 pełni zadania powiatowych. Warto zaznaczyć w przypadku woj. małopolskiego, iż na terenie samego miasta Krakowa powołano 4 placówki sprawujące funkcje bibliotek powiatowych.

Na koniec roku były tereny gdzie pojawiły się tylko 2 biblioteki powiatowe. Taka sytuacja jest w woj. lubuskim i podlaskim. Jest również jedno województwo (opolskie), gdzie bibliotek powiatowych w ogóle nie odnotowano.

W wyniku „oszczędzania” na bibliotekach przez samorządy powołano też 7 bibliotek powiatowych w postaci „przybudówek” do innych instytucji kulturalnych (np. domów kultury). Takie przypadki – jak wskazują ankiety – zarejestrowano m.in. w woj. lubelskim (Parczew czy Łuków), woj. zachodniopomorskim (Szczecinek), pomorskim (Kwidzyn) czy podlaskim (Sejny).

Ogólnie rzecz biorąc, według wypowiedzi respondentów, przyczyny tak długiego procesu tworzenia bibliotek powiatowych i przekształcania byłych wojewódzkich bibliotek publicznych, są dwie:

– po pierwsze: spowodowane jest to brakiem jasnych i precyzyjnych zabezpieczeń prawnych w ustawodawstwie dotyczącym zarządzania bibliotekami publicznymi, a konkretnie niewłaściwym zapisem w artykule 19 ustawy kompetencyjnej z dnia 24 lipca 1998 r., który nie określa od kiedy należy tworzyć biblioteki powiatowe i w jakim kształcie;

– po drugie: spowodowane jest to brakiem środków finansowych.

Przypomnijmy w tym miejscu, iż Zarząd Główny SBP w powyższych sprawach zabierał głos niejednokrotnie, a sprawy ustawodawstwa bibliotecznego zostały poruszone m.in. w obszernym piśmie skierowanym do Komisji Senackiej i Sejmowej w listopadzie 1999 r.

Podsumowując można zatem stwierdzić, że roczne doświadczenia związane z wdrażaniem nowych reguł zarządzania bibliotekami w systemie samorządowym potwierdzają, iż wprowadzone zmiany przeszkadzają niestety możliwości ich realizacji.

Kolejny monitoring Biuro ZG SBP przeprowadzi w czerwcu 2000 r. Będzie on miał na celu dokładniejsze przeanalizowanie sytuacji, w jakiej znajdują się powołane biblioteki powiatowe, tzn. obejmie dane dotyczące: budżetu, płac, zatrudnienia, zakupu nowości, automatyzacji itd. Zebrane w drodze trzech sondaży informacje posłużą do sporządzenia raportów przeznaczonych dla władz administracyjnych oraz komisji kultury.

Anna Majcher jest wicedyrektorem
Biura ZG SBP

Wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska **Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego** oferuje możliwość podnoszenia i uzupełniania kwalifikacji bibliotekarskich w ramach **Podyplomowego Studium Bibliotekoznawstwa**, poprzednio funkcjonującego pod nazwą Podyplomowe Studium Bibliotek Naukowych.

Studia trwają dwa semestry i odbywają się w trybie weekendowym 1-2 razy w miesiącu. Program studiów obejmuje zagadnienia ogólne z zakresu bibliotekoznawstwa oraz dwa bloki zajęć specjalizacyjnych, poświęcone:

- a) bibliotekom w systemie edukacji i kultury,
- b) bibliotekom w systemie nauki.

O przyjęcie do Studium mogą ubiegać się osoby posiadające dyplom magistra. Rekrutacja (na podstawie rozmowy kwalifikacyjnej) odbywać się będzie w terminie 27-28 września 2000 r. Dokumenty (podanie o przyjęcie, odpis dyplomu magisterskiego, kwestionariusz osobowy oraz dowód opłaty kosztów postępowania kwalifikacyjnego) można składać od 15 marca do 15 września 2000 r. osobiście lub za pośrednictwem poczty pod adresem: Podyplomowe Studium Bibliotekoznawstwa, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, 00-046 Warszawa, ul. Nowy Świat 69. Szczegółowe informacje na temat Studium oraz rekrutacji można uzyskać w sekretariacie Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, ul. Nowy Świat 69, tel. 826-85-69 od poniedziałku do piątku w godz. 10⁰⁰-14⁰⁰ (oprócz sierpnia) oraz pod numerem 620-03-81 w. 177 w środy (13⁰⁰-15⁰⁰) i piątki (15⁰⁰-17⁰⁰) w terminie do 30.06.2000 r. w pokoju 158.

O bibliotekach szkolnych i pedagogicznych w MEN-ie

REFORMA
EDUKACJI

JOANNA MICHALAK

W dniu 17 listopada 1999 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej wspólnie z Towarzystwem Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich zorganizowało ogólnopolską konferencję o „**Roli współpracy bibliotek pedagogicznych i szkolnych na rzecz nauczycieli oraz uczniów w nowoczesnym systemie edukacji**”.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, bibliotek pedagogicznych, szkolnych, publicznych (wraz z reprezentantami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Biblioteki Narodowej), kuratorów oświaty, związków zawodowych i towarzystw.

Ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej w konferencji uczestniczyli: Podsekretarz Stanu Wojciech Książek, dyrektorzy departamentów: Andrzej Pery, Grażyna Kida, Edward Janiszewski oraz Dorota Igielska, Halina Kowalczyk, Joanna Michalak.

Minister Wojciech Książek podkreślił znaczenie bibliotek w procesie wdrażania reformy systemu edukacji. Wśród podstawowych funkcji wymienił rolę informacyjną o reformie systemu edukacji, udział w procesie doskonalenia nauczycieli, wspomaganie nauczyciela w realizacji ścieżek międzyprzedmiotowych (w tym edukacji regionalnej oraz edukacji czytelniczej i medialnej). Minister przypomniał zebranych przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dotyczące ścieżek międzyprzedmiotowych w programach liceów profilowych, jak i szkół zawodowych. Wojciech Książek poinformował o sesji plenarnej, otwierającej pracę zespołów przedmiotowych nad podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkół ponadgimnazjalnych. Podkreślił potrzebę wyposażenia bibliotek pedagogicznych w komputery, które umożliwią realizację ich funkcji informacyjnej. Mówiąc o roli biblioteki, zwrócił uwagę na ich wychowawczą rolę w środowisku, zwłaszcza w środowisku wiejskim. Minister poinformował, że planowane jest opracowanie zeszycu „Biblioteki Reformy”, poświęconego problematyce bibliotek.

Główny specjalista w Departamencie Kadr, Szkolenia i Organizacji Dorota Igielska omówiła główne założenia nowelizowanej ustawy Karty Nauczyciela. Poinformowała zebranych, iż awans nau-

czyciela powiązany jest z awansem finansowym. Proponowana ścieżka awansu dotyczy również nauczycieli oddelegowanych ze szkół do pracy w kuratoriach oświaty. Nauczyciel, który uzyskał status nauczyciela mianowanego na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów, uzyskuje automatycznie mianowanie, natomiast awans na nauczyciela dyplomowanego jest możliwy po odbyciu stażu (2 lata i 9 miesięcy) i uzyskaniu akceptacji komisji kwalifikacyjnej. Nauczyciel ma możliwość wyboru podwyższonego pensum i w związku z tym podwyższonego wynagrodzenia, wypłacanego również w okresie wakacji. **Projekt Karty Nauczyciela nie pozbawia do 2006 r. nauczycieli bibliotekarzy przywileju przejścia na wcześniejszą emeryturę.** Zgodnie z art. 42 pensum nauczyciela bibliotekarza w bibliotekach szkolnych nie uległo zmianie, w przypadku bibliotek pedagogicznych wymiar godzin pracy znajduje się w gestii organu prowadzącego.

Dyrektor Departamentu Doskonalenia Nauczycieli Andrzej Pery omówił rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lipca 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji i zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych. Poinformował o przesłanej do kuratorów oświaty ankiecie, dotyczącej funkcjonowania bibliotek pedagogicznych. Ma ona na celu monitorowanie ich pracy. Mówił też o powołanym w MEN Zespole ds. Edukacji Informacyjnej, którego zadaniem jest m.in. opracowanie ramowego planu i programu szkoleń kadry bibliotek pedagogicznych. Ponadto, dyrektor powiadomił zebranych o zorganizowanym w Warszawie szkoleniu dla kadry bibliotek pedagogicznych. Poinformował również o pracach nad projektem Karty Nauczyciela i wyodrębnieniu w niej środków na doskonalenie nauczycieli.

Dyrektor Departamentu Ekonomiki Oświaty Grażyna Kida omówiła dotychczasowy system finansowania placówek oświatowych (subwencje oświatowe na zadania szkolne oraz internaty i bursy) i zasady planowane w 2000 r. Omawiając przewidywane zmiany w konstruowaniu budżetu na przyszły rok, dyrektor poinformowała, że nie przewiduje się dotacji celowych. Będą natomiast subwencje oświatowe na wszystkie zadania, w których wyróżnione zostaną 3 części: bony oświatowe, wagi (14 zadań szkolnych) oraz wagi na zadania pozaszkolne (w tym biblioteki pedagogiczne).

Dyrektor Departamentu Kształcenia i Wychowania Edward Janiszewski przypomniał o pod-

stawie prawnej dotyczącej funkcjonowania bibliotek szkolnych tj. ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329, Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 141, poz. 943. Zmiany: Dz. U. z 1998 r. Nr 117, poz. 759), ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 67, poz. 754), ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 oraz z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 162, poz. 1118). Podkreślił znaczenie określenia standardów zatrudnienia nauczycieli bibliotekarzy oraz wyposażenia bibliotek.

Wicedyrektor Departamentu Edukacji i Animacji Kultury w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Andrzej Jezierski – podkreślił znaczenie funkcjonowania bibliotek publicznych jako centrów kultury i wszechstronnej informacji o regionie. Organy prowadzące powinny uwzględnić rosnące zapotrzebowanie w zakresie czytelnictwa społeczności lokalnej, dostępu do kultury, wiedzy i szeroko pojętej informacji.

Prezes Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Barbara Tomkiewicz poinformowała o działaniach Towarzystwa od czasu I ogólnopolskiej konferencji bibliotekarzy szkolnych i pedagogicznych, która odbyła się jesienią ubiegłego roku (zajmowanie stanowiska w sprawie bibliotek szkolnych, m.in. statusu zawodowego nauczycieli i zapisu o bibliotekach w projekcie nowelizacji ustawy o systemie oświaty). Pani Prezes podkreśliła znaczącą rolę bibliotek w szkołach wiejskich w procesie wychowawczym.

Druga część konferencji polegała na pracy warsztatowej grup:

- biblioteki pedagogiczne – biblioteki publiczne,
- przedstawiciele kuratoriów oświaty – biblioteki szkolne.

Wnioski wypracowane na warsztatach zostaną uwzględnione w opracowywanym zeszycie „Biblioteczki Reformy”.

Joanna Michalak
Departament Doskonalenia Nauczycieli
w Ministerstwie Edukacji Narodowej

KOMUNIKATY

23 kwietnia

Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich

W historii literatury światowej dzień 23 kwietnia stanowi symboliczną datę, gdyż właśnie 23 kwietnia urodzili się lub odeszli z tego świata wybitni pisarze tacy jak Miguel de Cervantes, William Shakespeare, L'Inca Garcilaso de la Vega, Maurice Druon, islandzki noblista Halldór Kiljan Laxness, Rosjanin Vladimir Nabokov, Katalończyk Josep Pla czy Kolumbijczyk Manuel Mejia Vallejo.

Na wniosek rządu Hiszpanii i Międzynarodowej Unii Wydawców Konferencja Generalna UNESCO ogłosiła 23 kwietnia Światowym Dniem Książki i Praw Autorskich.

Pomysł oddania hołdu książce i jej twórcom wywodzi się z Katalonii, gdzie w dniu św. Jerzego, patrona regionu, książka i róża stanowią tradycyjny podarunek, wyraz sympatii do obdarowywanej osoby.

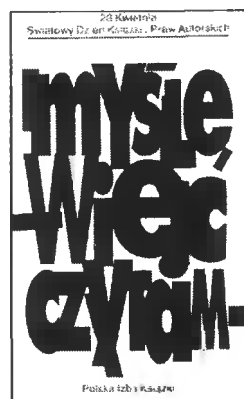
Po raz pierwszy obchody Dnia Książki miały miejsce w 1996 r. i zbiegły się z 25. Kongresem Międzynarodowej Unii Wydawców, który odbywał się w Barcelonie w setną rocznicę powstania tego stowarzyszenia.

23 kwietnia – Światowy Dzień Książki to wyśmienita okazja, by zachęcać wszystkich, a zwłaszcza najmłodszych, do odkrywania przyjemności czytania książek i kształtować w społeczeństwie poszanowanie dla wkładu twórców w rozwój kultury narodowej.

Polska Izba Książki stara się zaszczepić ten miły kataloński zwyczaj w naszym kraju, gdyż stanowi on piękną formę promocji książek i czytelnictwa oraz sposób okazywania uczuć.

Powodzenie tej inicjatywy zależy od wsparcia zainteresowanych środowisk (autorów, wydawców, księgarzy, nauczycieli i bibliotekarzy, instytucji państwowych i prywatnych) oraz czytelników chętnych do współpracy przy promowaniu światowego święta książki i autora.

Mamy nadzieję, że dziennikarze wszystkich mediów zechcą przyłączyć się do lansowania tych swoistych „książkowych Walentynek” i dzięki ich pomocy ten uroczy pomysł promocji czytelnictwa przyjmie się w Polsce jak Dzień Matki czy Dzień Babci.

Sugestie imprez na obchody Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich

Inicjatywy mediów:

- publikacja artykułów i specjalnych dodatków na temat książki, czytelnictwa, praw autorskich, konsekwencji piractwa, itd. w dziennikach i czasopismach, o ile możliwe – **ilustracja z książką „w roli głównej” na 1. stronie dzienników**;
- specjalne audycje na temat książki i prawa autorskiego (dyskusje, wywiady, konkursy itp.) w radiu i telewizji. Aktualny temat: „Przyszłość słowa pisanego w społeczeństwie «multimedialnym»”;
- promocja nowych twórców: pisarzy, artystów, kompozytorów, filmowców, itd.,
- podkreślenie twórczej roli dziennikarzy,
- analiza zasięgu i negatywnych skutków piractwa dla twórczości narodowej,
- dyskusje na temat tłumaczeń w komunikacji interkulturowej,
- dyskusja na temat znaczenia książki i czytelnictwa w edukacji, walki z analfabetyzmem i kształceniu dorosłych,
- analiza krajowego przemysłu wydawniczego,
- okrągły stół poświęcony bibliotekom publicznym i ich roli w demokratyzacji kultury.

Inicjatywy wydawców i księgarzy:

- operacja „podaruj książkę i kwiatek” (inspirowana tradycją katalońską),
- święto „książka wychodzi na ulicę” (specjalna sprzedaż książek ze zniżkami i dedykacje autorów),
- wykonanie okolicznościowych materiałów promocyjnych Dnia Książki (plakaty, opaski, nalepki, zakładki, podkoszulki, kartki pocztowe itd.),
- wyprzedaż i dary książkowe dla bibliotek (np. w szpitalach, więzieniach).

Inicjatywy nauczycieli i bibliotekarzy:

- konkursy czytelnicze dla dzieci i młodzieży,
- promocja młodych talentów, np. konkursy na utwór literacki (opowiadanie, powieść, poezje),
- wystawy i dyskusje na temat książki i procesu jej powstawania,
- wyczulanie uczniów i czytelników na konieczność poszanowania praw autorskich,
- wystawa książek na wybrany temat lub poświęcona twórczości wybranego autora,
- ogólnokrajowy konkurs na slogan o książce i autorach,
- dzień otwartych drzwi w bibliotekach,
- kawiarnie i debaty literackie z udziałem autorów, czytelników, uczniów, rodziców itp.,
- promocja usług, jakie biblioteki mogą świadczyć na rzecz czytelników,
- mobilizacja młodych wolontariuszy do czytania osobom chorym, starym, niedowidzącym, analfabetom, itp.

POLSKA IZBA KSIĄŻKI

§ Prawo biblioteczne

Oplaty za wypożyczenia kaset wideo

Biblioteka publiczna może pobierać opłaty za wypożyczenie kaset wideo jak za wypożyczenie innych materiałów audiowizualnych, pod warunkiem, że wysokość opłat nie przekracza kosztów wykonania usługi. Opłaty mogą być pobierane za uszkodzenie, zniszczenie lub niezwrócenie materiałów audiowizualnych. Usługi związane z wypożyczeniem czytelnikom kaset wideo powinny być określone w regulaminie biblioteki, nadanym przez jej dyrektora (kierownika). Stanowi o tym *art. 14 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz. U. Nr 85, poz. 539).

Po zmianie gospodarki finansowej instytucji upowszechniających kulturę, od 1 stycznia 2000 r.¹ –

biblioteka publiczna gospodaruje samodzielnie dotacją budżetową, którą dostaje od organizatora oraz wpływami z prowadzonej działalności. Z uzyskiwanych przychodów pokrywa się koszty bieżącej działalności biblioteki i zobowiązania.

Usługi związane z wypożyczeniem materiałów audiowizualnych mają charakter działalności kulturalnej, zapewniają czytelnikom dostęp do zasobów bibliotecznych zgromadzonych na taśmach magnetofonowych, płytach i wideokasetach, przyczyniają się do rozwoju czytelnictwa. Usługi te zwolnione są od podatku VAT na podstawie *ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, zał. 2. Wykaz usług, których świadczenie jest zwolnione od podatku* (Dz. U. Nr 11, poz. 50, z późniejszymi zmianami).

Z powyższego wynika, że za wypożyczenia kaset wideo nie mogą być doliczane, poza wymienionymi w ustawie o bibliotekach, dodatkowe opłaty w formie podatku VAT.

Informacja ta jest adresowana szczególnie do Pani Danuty Wedrowskiej z Dąbrowy Chełmińskiej.

¹ Na podstawie ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz. U. Nr 12, poz. 136, art. 29, pkt 2).

KRYSTYNA KUŹMIŃSKA

Książki, które pomogą w pracy, które warto przeczytać!

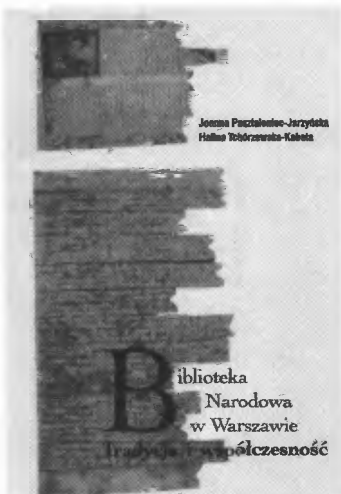
Joanna Pasztaleniec-Jarzyńska, Halina Tchórzewska-Kabata: Biblioteka Narodowa w Warszawie. Tradycja i współczesność. Warszawa: Wydawn. Biblioteki Narodowej, 1999 – 56 s.; 28 il.

Jest to najnowszy informator o współczesnej działalności narodowej księżnicy i jej 80-letnich dziejach. Przedstawia ideę powstania biblioteki, jej historię, zbiory i ich ochronę, a także współczesną działalność instytucji jako ośrodka informacji o piśmiennictwie, instytutu naukowego, szeroko rozumianej placówki kultury narodowej, wydawnictwa i biblioteki otwartej dla czytelników. Cennym uzupełnieniem interesującego tekstu jest kronika ważniejszych wydarzeń 1918-1999, wykaz piśmiennictwa o Bibliotece Narodowej, struktura organizacyjna oraz w formie dołączonej wkładki – informacje o Bibliotece Narodowej.

Książka jest pięknie przygotowana edytorsko, zawiera 28 kolorowych ilustracji prezentujących wartościowe zbiory Biblioteki i obie siedziby Książnicy.

Uwagde czytelników polecamy nowy ekslibris Biblioteki Narodowej, zaprojektowany przez autorów opracowania graficznego i typograficznego tej interesującej książki – Kasię Trzeszczkowską i Wojciecha Szpora.

Starannie wydany informator przybliży szerokiemu gronu bibliotekarzy wizerunek Biblioteki Narodowej – dawnej i obecnej.

Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom powiatowy. Materiały z ogólnopolskiej konferencji nt. „Biblioteka powiatowa '99 – pierwsze doświadczenia i wnioski”. Red. Jan Wołosz. Radom/Jedlnia Letnisko, 20-22 września 1999 r. Warszawa: Wydawn. SBP, 2000 – 171, 10 s. Propozycje i Materiały; 36.

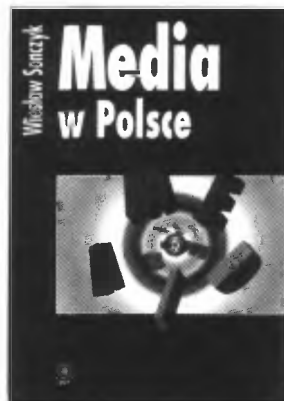
Książka jest pokłosiem ogólnopolskiej konferencji w Jedlni, zorganizowanej przez ZG SBP w dniach 20-22.09.1999 r. Obejmuje materiały dotyczące różnych aspektów funkcjonowania bibliotekarstwa publicznego na przełomie wieków, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki bibliotek powiatowych (sytuacja prawna, organizacyjna, możliwości programowe, kulturalne, finansowe itp.) oraz standardów zagranicznych. Ocena polskich bibliotek na tle wymogów unijnych wypada korzystnie, aczkolwiek pożądanym jest ich dalszy rozwój w kierunku wzbogacenia księgozbiorów, polepszenia warunków lokalowych, przygotowania wykwalifikowanej kadry, włączenia bibliotek do pracy w sieci, wzmocnienia wizerunku biblioteki w środowisku lokalnym jako centrum informacyjnego, kulturalnego, edukacyjnego, oferującego nowoczesne technologie. Książka jest swoistą panoramą problemów współczesnego bibliotekarstwa publicznego, jego szans i zagrożeń, potrzeby modernizacji i jej bogata, pełna refleksji zawartość nie powinna być obca współczesnemu bibliotekarzowi.

Wiesław Sonczyk: Media w Polsce. Zarys problematyki. Wyd. 1. Warszawa: Wydawn. Szkolne i Pedag. Spółka Akcyjna, 1999 – 157 s.

Książka stanowi próbę opisu sytuacji istniejącej na polskim rynku mediów w połowie 1998 r. W pracy omówiono podstawowe pojęcia wiedzy o mediach, podstawy prawne działalności mediów w Polsce, problemy prasy codziennej, czasopism, radiofonii i telewizji, społeczne i informacyjne oddziaływanie mediów. Nie jest to pełna, monograficzna charakterystyka współczesnego, polskiego systemu medialnego (prasa, radio, telewizja); podlega on bowiem obecnie wielu przemianom ilościowym i jakościowym.

Ta niewielka objętościowo publikacja powinna zainteresować bibliotekarzy bibliotek publicznych i szkolnych, zwłaszcza, że media stanowią nie tylko przedmiot rozważań współczesnego księgoznawstwa, ale również wchodzą w zakres działalności biblioteki – otwartej na społeczeństwo.

JADWIGA CHRUŚCIŃSKA

Świat książki dziecięcej

LIDIA BŁASZCZYK
EWA GRUDA

■ Świnia, pajak i szcur – czy naprawdę takie niemiłe?

Jest już tradycją literatury dziecięcej, że zwierzęta stają się bohaterami bajek, powiastek, filmów, a także powieści dla całkiem już wyrosniętych dzieci. Bywa, że ulubieńcem czytelników staje się zwierzątko wcale nie tak sympatyczne w realnym świecie, a niekiedy i dość niebezpieczne. Wystarczy wspomnieć choćby Tygryśka z *Chatki Puchatka* A. A. Milne'a. Jednak najczęściej bohaterem takiej książki staje się coś miłego, puchatego i niezbyt wielkiego – ot, taka ożywiona wyobraźnia autora przytulanka...

Jest jednak pewne zwierzę, które choć niezbyt często, ale jednak w miarę regularnie pojawia się w książkach i filmach dla dzieci. Mam na myśli świnie, zwaną bardziej dystyngowanie prosięciem (i tu znów nieśmiertelny Milne i jego Prosiaczek). Świnia domowa nie ma w europejskiej – a więc i polskiej – tradycji zbyt dobrej opinii; uważana jest za zwierzę brudne, niedbałe i niezbyt rozzębione. A prawda jest taka, że to człowiek stwarza temu stworzeniu nieciekawe warunki życia. Może dlatego, że postrzega świnie raczej jako przyszlą wieprzowinę. W gruncie rzeczy jest to czyste, pogodne i bardzo inteligentne zwierzę, zasługujące na lepszy los.

Na przykład *Mala świnka*. Napisał ją Hindus Akumal Ramachander, a ilustrował Stasys Eidrigevičius. Jest to opowieść o tym, jak pewnej śwince udało się uniknąć podróży do rzeźni. W sumie historia dość ponura. Wspominam o niej, ponieważ porusza problem, o którym rzadko mówi się w książkach dla dzieci. Chodzi mianowicie o to, że człowiek jest stworzeniem mięsożernym, a większość występujących w literaturze kurczaków, kaczątek czy świnek – w życiu realnym przeznaczają się do konsumpcji. Czy naprawdę taki los był im z góry przeznaczony?

Ostatnio ukazała się książka tematycznie podobna do *Malej świnki*, choć nie tak wstrząsająca – *Pajęczyna Szarloty* Elwyna Brooksa White'a. Ten nieznany do niedawna w Polsce autor, współpracownik „New Yorker” napisał dla dzieci trzy książki: wspomnianą już *Pajęczynę Szarloty* (1952), *The Trumpet of the Swan – Trąbkę łabędzia* (1970) oraz udostępnionego również polskim czytelnikom *Stuarta Malutki* (1945).

Bohaterem, a właściwie bohaterką *Pajęczyny Szarloty* jest, oprócz świni Wilbura, pajak o tym właśnie

imieniu. To dzięki Szarlocie Wilbur ocalił życie i nie stał się wieprzowiną. A jak się wszystko potoczyło – to już należy przeczytać, a cała historia z pewnością jest tego warta. *Stuart Malutki* opowiada zaś o tym, jak pewnemu małżeństwu urodził się młodszy syn. Nie byłoby w tym nic niezwykłego, gdyby nie pewien drobny szczegół: dziecko okazało się szcurem...

Tacy bohaterowie jak Szarłota, Wilbur czy Stuart uczą nie tylko wrażliwości i współczucia. Sądzę, że bez tego typu literatury trudno byłoby dzieciom, a potem i ludziom dorosłym zrozumieć, że każde stworzenie ma swoje miejsce, swoje zadania. Ma więc prawo do życia, niezależnie od tego, czy postrzegane jest z punktu widzenia człowieka jako „ładne”, „brzydkie”, „pożyteczne” czy „szkodliwe”. To pomaga spojrzeć bez uprzedzeń na każdą inność czy obcość, na drugiego człowieka czy nieznaną kulturę. Czy można założyć, że pewne książki są krokiem ku lepszemu, pozbawionemu agresji życiu? Z pewnością jest to tylko jeden z elementów programu wychowawczego, ale czy to znaczy, że należy z niego zrezygnować?

Zwierzęta od dawna zamieszkują świat książki dziecięcej, pełniły tam różne funkcje i zawsze należały do ulubionych bohaterów. Myślę, że dzięki książkom E. B. White'a tych ulubieńców jeszcze przybędzie.

LIDIA BŁASZCZYK

Elwyn Brooks White: *Pajęczyna Szarloty*. Warszawa: Prószyński i S-ka, 1998.

Elwyn Brooks White: *Stuart Malutki*. Warszawa: Prószyński i S-ka, 1999.

■ Za oknem dziecięcego pokoju

Na łamach rubryki Świat książki dziecięcej była już mowa o dwóch książkach, które zajęły *ex equo* pierwsze miejsce w ubiegłorocznym plebiscycie IBBY, stając się tym samym Książkami Roku. Były to: *Tam, gdzie spadają Anioły* Doroty Terakowskiej (PB 9/1999) i *Jeż* Katarzyny Kotowskiej (PB 1/2000). Zapowiedziałam też opisanie trzeciej – tomiuku poetyckiego *Kot herbaciany* Zofii Beszczyńskiej – która we wspomnianym plebiscycie zajęła drugie miejsce. Gdyby nie ta zapowiedź, najprawdopodobniej bym z owego zamiaru zrezygnowała, bo szczęśliwie i ciekawie sporo już o *Kocie* pisano... Obiecałam jednak i wobec tego czuję się „w prawie”. Postaram się nie ściągać!

Twórczość Zofii Beszczyńskiej lubię, tak jak lubię tych poetów, którzy znaleźli sposób na bezszelestne przenikanie ścian dziecięcego pokoju. Wychowywałam swoje dzieci na wierszach Tadeusza Kubiaka,

Józefa Czechowicza, Józefa Ratajczaka. Teraz dołączyłabym Beszczyńską, której świat jest „tak dziwny, jak żywy”*.

Jest rozświetlony, rozgwieżdzony i czarowny. Czarowne są kalosze, bo słoneczne, czarowna kaluża, bo w niej wodnik siedzi, czarowne jabłko w cieście i lato w mieście, bo wymienione jednym tchem z zającem z księżycą i nimfą z drzewa (na gwiazdkę). Beszczyńska dostrzega tajemnicę nawet w tych elementach rzeczywistości, które uchodzą za niepoetyckie. Cóż bowiem zachwycić może w kamieniu? Kamień to bruk, powracające złe słowo, nieczułe serce. Tylko mama, taszcząca z wakacji wyłowione przez dzieci najpiękniejsze i jedyne na świecie strumykowe kamyki, z uśmiechem zrozumienia przeczyta pociechom na dobranoc *kołysankę kamieni*:

*w blasku księżycy i słońca / drzemią bez końca
 śpią w nich woda i drzewa / wiatr spadły z nieba
 ptaki i ryby senne / gwiazdy promienne
 i śpią w nich sny same / w siebie zastuchane*

Nocą dziecko trochę się boi. Jeśli jest szczęśliwe i kochane, i ma poczucie bezpieczeństwa na co dzień, wówczas nocą lubi się bać – wtedy właśnie, tuż przed snem, najbardziej jest poetą. Mały adresat wierszy Zofii Beszczyńskiej w nocy, gdy *przez ziemię płyną nocne cienie*, dostaje się pod władzę księżycy. W jego poświacie, kiedy drzemią i śpią koty, a trawa przybiera kolor zielony, małe dziewczynki zamieniają się w czarownice. Uwolnione spod kurateli mamy, nie przejmują się ani nogami jak patyki, ani byle jakimi łapami o wielkich pazurach. Wreszcie mogą gryźć, drapać, tańczyć i gadać byle co (*piosenka z Łysej Góry, czarownica z końca świata*). Myślę, że powiało nieco freudyzmem...

Wierszy w omawianym tomiku jest ponad dwadzieścia. Łączy je skrótość formy, a co za tym

* Tadeusz Kubiak: *Kup mi, mamo, książeczkę*. W: Tadeusz Kubiak: *Tęczowa parasolka*. Warszawa: KAW, 1986.

idzie, duża precyzja słowa. Czasami czerpią z dziecięcego folkloru – wycieczek i zabaw (*wiosenna rozmowa z wróblem, żaba i rak*), czasami zaś z dziecięcej literatury, którą dość przewrotnie się bawią, co stanowi główne źródło poetyckiego humoru (*księżniczka, no i co?, puk! puk!*). Łączy je też głęboki liryzm i poważne traktowanie czytelnika, a to wydacie poszerza krąg odbiorców tej poezji. Nie tylko bowiem tytułowy *kot herbaciany* jest wierszem „dla wszystkich” – od kilkulatka tulącego przed snem kotka-przytulankę do profesora literatury, dla którego będzie on świetnym materiałem do najróżnorodniejszych porównawczych analiz. Także liryczna *bajka*, która dla mnie jest pięknym erotykiem, pełen filozoficznej refleksji *przyjaciel czas*, czy słodka ballada w *kacie stało*. Ten ostatni wiersz, najbardziej poetycki z całego tomiku, powołuje do życia ulotne literackie istnienie, byt pozornie pozabawiony tożsamości, a zarazem niezwykle, można powiedzieć, zmysłowy.

Omawiany tomik, ciekawie zilustrowany przez Krystynę Michałowską, wydała Fundacja „Książka dla Dziecka”, zaśluzony wieloletni wydawca „Gulivera”. Nawiasem mówiąc, irytujący jest brak zainteresowania dobrą książką dla dzieci wielu szacownych polskich oficyn... Rozumiem względy finansowe, preferowanie pewnego zysku, ale, proszę Państwa, dziecko to w ogóle niepewna inwestycja – nigdy nie wiadomo, co z niego wyrośnie. Czy to znaczy, że należy je głodzić?

EWA GRUDA

Zofia Beszczyńska: Kot herbaciany. II. Krystyna Michałowska. Warszawa: Fundacja „Książka dla Dziecka”, 1999.

Lidia Błaszczuk i Ewa Gruda
 pracują w Muzeum Książki Dziecięcej
 w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy –
 Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego

BIBLIOTEKA NARODOWA
Salon Pisarzy

„Nowaja Polska”

Salon Pisarzy w dniu 1 lutego 2000 r. zgotował swoim bywalcom kolejną niespodziankę. Miała ona dwie strony. Tę gorszą – że zabrakło chorego Andrzeja Szczypiorskiego. Tę dobrą – że zebrani mieli wyjątkową okazję zapoznać się z czasopismem wydawanym przez Bibliotekę Narodową (jednym z wielu), jakim jest „Nowaja Polska”.

O miesięczniku tym, ukazującym się od września 1999 r., opowiadał jego redaktor naczelny, Jerzy Pomianowski. Czasopismo ukazuje się dzięki dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz pomocy Biblioteki Narodowej, a skierowane jest do czytelnika rosyjskiego. Rozsyłane jest do ponad 3000 bibliotek publicznych i czytelni Federacji, gdzie mogą z niego korzystać wszyscy zainteresowani.

Stanowi wizytówkę naszego kraju i naszej kultury, bo wśród autorów znaleźć można takie nazwiska jak: Stanisław Lem, Wisława Szymborska, Janusz Tazbir, Bronisław Geremek, Jerzy Kłoczowski. W najbliższym, drukowanym właśnie piątym numerze czytelniczki znajdą wiersze Miłosza i Różewicza, wspomnienie Piotra Miźnera o Andrzeju Drawiczu, przemówienie Aleksandra Kwaśniewskiego w Brukseli. Również Kolegium Redakcyjne tworzą osoby znane tak u nas, jak i poza granicami Polski: Stefan Bratkowski, poetka Natalia Gorbaniewska, Karol Modzelewski, Jerzy Kłoczowski, Andrzej Szczypiorski, Janusz Tazbir i Stanisław Ciosek.

„Nowaja Polska” ma stanowić forum kontaktu i wymiany poglądów między polską a rosyjską opinią publiczną. Choć być może – jak planują redaktorzy i wydawcy – będzie docierała do czytelników również w Europie Zachodniej czy Kanadzie, w ośrodkach slawistycznych.

Poezje o sztuce

Gospodarzem kolejnego lutowego *Salonu Pisarzy* w Bibliotece Narodowej była w dniu 22.02.2000 r. poetka i eseistka, laureatka wielu nagród, w tym Nagrody Fundacji Kultury '2000 – Joanna Pollakówna. Czytelnicy z pewnością znają przynajmniej część z jej tomików wierszy (m.in. *Korzyści podróży*, *Powolny pożar*, *Dziecko-drzewo*, *Matomówność*) i esejów o malarstwie (*Malarstwo polskie między wojnami*, *Myśląc o obrazach*).

Współorganizatorem *Salonu* było również Wydawnictwo Dolnośląskie, a jego głównym celem – prezentacja najnowszych publikacji autorki: tomu poezji *Skąpa jasność* oraz zbioru esejów dotyczących malarzy włoskich i polskich *Glina i światło*. O obu tych książkach poetycko i bardzo osobiście opowiadał Jan Zieliński, pisarz, krytyk literacki, tłumacz i edytor. Zwrócił uwagę słuchaczy na dynamikę, ostrość i precyzję tekstów, jednocześnie bardzo malarskich i pełnych nadziei. Autorka natomiast podkreślała, że utwory jej powstały z jakichś szczególnych przyczyn, przeżyć czy uczuć, ale że są – „po prostu formą myślenia, komunikacji ze światem”.

Na zakończenie spotkania wiersze oraz fragmenty esejów przedstawił w aktorskiej interpretacji Krzysztof Kumor, czytała je także sama poetka, okraszając oszczędnym w słowach, ale celnym i mądrym komentarzem.

MAŁGORZATA KISIŁOWSKA

WYDAWNICTWO

JUŻ DO NABYCIA!

WYDAWNICTWO

Nowa, rewelacyjna książka Wydawnictwa SBP

Aleksander Radwański

„JAK KOMPUTERYZOWAĆ BIBLIOTEKĘ”

Ukazuje się od maja 1992 r.

Notes

wydawniczy

W każdym numerze:

- zapowiedzi wydawnicze Centrum Informacji o Książce
- największy w kraju, liczący około 1000 tytułów zestaw nowości wydawniczych
- noty o nowych książkach
- bestsellery – cykliczna analiza wyników sprzedaży
- publicystyka poświęcona problemom ruchu wydawniczego
- kronika: co słycać w branży?
- problemy bibliotek
- nowe media

**MIESIĘCZNIK
WYDAWCÓW,
KSIĘGARZY,
BIBLIOTEKARZY,
HURTOWNIKÓW**

**I WSZYSTKICH
ZAINTERESOWANYCH
RYNKIEM KSIĄŻKI**

oferujemy prenumeratę i reklamę

Adres redakcji: ul. Pereca 13/19 m 713, 00-849 Warszawa
www.notes-wydawniczy.pl e-mail: redakcja@notes-wydawniczy.pl

tel./fax (0-22) 624 84 24

BOGDAN KLUKOWSKI

Analfabeci

Problematyka umiejętności czytania znajduje się niejako na marginesie zainteresowań badaczy czytelnictwa, choć od czasu do czasu dowiadujemy się czegoś więcej o tej wstydlivej ułomności. Dzieje się to jednak za sprawą badania zjawisk społecznych o szerszym zasięgu. Wyniki tych badań dowodzą, że piśmienność jest umiejętnością powszechną, choć różny jest stopień jej posiadania. Badania prowadzone kilka lat temu przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju OECD wskazują, że nawet w zasobnych krajach należących do Unii Europejskiej zjawisko słabego opanowania pisania i czytania dotyczy powyżej dziesięciu procent ogółu ludności, w uboższych krajach Unii, takich jak Grecja czy Portugalia, liczba ludzi, którzy z trudem posługują się słowem pisany jest znacznie wyższa. Badania te były prowadzone także w Polsce.

Podział na tych, którzy posługują się biegłą umiejętnością czytania i pisania i na tych, którzy opanowali tę umiejętność w stopniu słabym lub utracili nabyte umiejętności w trakcie dorosłego życia, które nie wymagało od nich używania słowa pisanego i drukowanego, nie idzie wzdłuż prostych linii. W Niemczech azylandzi po kilku latach nauki już opanowują język kraju zamieszkania w stopniu, który pozwala im na wejście na drogi awansu, jakie są dostępne tubylcom. Gdyby posłużyć się kategoriami klas społecznych, to byłby to podział bardziej przystający do zjawiska. Zaskakujące, że we współczesnych filmach amerykańskich co jakiś czas pojawia się osoba młoda, w pełni sił, której słabością jest właśnie brak umiejętności czytania i pisania. Także w ostatnim filmie europejskim Luca Bessona główna bohaterka, Joanna – Dziewica Orleańska składa podpis nieświadomy zawartej w dokumencie treści czyli tradycyjny krzyżyk. Ale to było akurat w średniowieczu.

Natomiast dziś, gdy mowa o wstydzie, to dotyczy on bardziej państwowych instytucji oświatowych, niż osoby dotkniętej analfabetyzmem. Ma on zasadniczo dwie postacie: pierwotną, czyli dotyczącą ludzi, którzy nie uczyli się lub nie nauczyli czytać i pisać oraz tzw. analfabetyzm wtórny, występujący u osób, które po opuszczeniu szkoły przez lata nie miały kontaktu ze słowem drukowanym i utraciły nabytą wcześniej umiejętność. Jest jeszcze trzecia postać analfabetyzmu, który nazywany jest funkcjonal-

nym. Dotyczy on nieumiejętności posługiwania się i korzystania ze źródeł informacji. Jako przykład podaje się tu przybývające lawinowo nowe urządzenia techniczne i drukowane do nich instrukcje obsługi. Analfabetyzm funkcjonalny można więc nazwać inaczej brakiem umiejętności koegzystencji ze stechniczowaną rzeczywistością i przypisać go ludziom starszym, mniej podatnym na techniczne nowiniarstwo.

Władze państw Unii nie udają, iż nie widzą problemu analfabetyzmu, jednak swoje słabe zaangażowanie tłumaczą brakiem pieniędzy. Najwięcej w tym względzie czynią organizacje branżowe i fundacje. Np. działający w ramach Międzynarodowej Unii Wydawców Komitet Książki opracował na zlecenie UNESCO Kartę Czytelnika. W odpowiednim jej fragmencie jest takie stwierdzenie: *Jesteśmy przekonani, że książka w dalszym ciągu pozostaje głównym medium przekazu wiedzy i rozwoju myślenia, co pozwala na uczestnictwo jednostki w życiu społecznym. W związku z tym należy troszczyć się o rozwój kształcenia na całym świecie, o wyeliminowanie analfabetyzmu, a czytanie powinno być uniwersalnym prawem każdego człowieka. Czytanie nie tylko książek, ale tekstów drukowanych na wielu nośnikach jest kluczem do naszego dziedzictwa kulturalnego i naukowego.*

Funkcjonująca od kilkudziesięciu lat w Niemczech Fundacja Czytania zajmowała się do niedawna popieraniem i propagowaniem czytelnictwa, uczestniczyła w organizacji imprez upowszechniających czytelnictwo, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, także w organizacji międzynarodowych wystaw książki z okazji targów książki w Frankfurcie i w Lipsku. Od kilku lat Fundacja poszerzyła swoje zadania statutowe o Kluby Czytania, które na bazie szkół podstawowych prowadzą kursy nauki czytania i pisania dla dorosłych. Jedna grupa uczących się składa się średnio z siedmiu osób, kierownikami kursów są pedagodzy specjalizujący się w alfabetyzacji dorosłych. Obecnie w całych Niemczech w kursach dla analfabetów uczestniczy 20 tys. dorosłych. Tak niewielką liczbę uczestników w stosunku do potrzebujących tłumaczy się brakiem informacji potencjalnych zainteresowanych oraz zwykłym wstydem. Autorzy reportaży zajmujących się analfabetyzmem są proszeni o zachowanie anonimowości swoich rozmówców lub z własnej inicjatywy zmieniają im nazwiska.

W Polsce realizatorzy reformy oświaty nie wspominają o osobach odrzuconych, pozbawionych dostępu do słowa drukowanego i do informacji, nie ma programu wychodzenia z wtórnego i funkcjonalnego analfabetyzmu. Jeśli Minister Edukacji Narodowej powołuje się na wyniki

badan piśmienności w Polsce, to mówi głównie o potrzebie reformy szkolnictwa, ale nie proponuje żadnych pozytywnych rozwiązań tego niekorzystnego i upokarzającego zjawiska, które szczególnie na wsi odradza się do stopnia porównywalnego z okresem sprzed drugiej wojny światowej.

Gdyby przyrównać się do krajów Unii, można oszacować, że w Polsce ok. 6-8 mln osób ma trudności z pisaniem i czytaniem. Tylu obywateli

naszego państwa jest niejako odłączonych od obiegu informacji i uczestnictwa w społeczności, która z informacji korzysta.

Gdy się ma świadomość skali i stopnia dokuczliwości tego zjawiska, trudno uwierzyć w zapewnienia MEN o równym dostępie do wiedzy i informacji. Oto co piąty z nas funkcjonuje na marginesie rewolucyjnych osiągnięć technicznych kończącego się stulecia i godzimy się na to, pełni bezradności.

„Biblioteczka Reformy” – seria Ministerstwa Edukacji Narodowej

Pierwszy zeszyt tej wartościowej serii wydawniczej ukazał się przed wejściem w życie reformy edukacji, mianowicie w 1998 r. Dotychczas Ministerstwo Edukacji Narodowej przygotowało 18 numerów, kolejnych 6 jest w opracowaniu redakcyjnym bądź autorskim. Celem „Biblioteczki Reformy” jest przybliżenie nauczycielom, bibliotekarzom, rodzicom pojęcia reformy edukacyjnej i szerokiego zakresu przemian oraz rzetelna i systematyczna informacja o przebiegu reformy, jej problematyce, sukcesach, trudnościach i niedociągnięciach. W kolejnych zeszytach czytelnik znajduje informacje nt. istoty samej reformy, zmian w programach nauczania, struktury szkolnictwa, zarządzania i nadzorowania oświaty, oceniania i egzaminowania uczniów, kształcenia i doskonalenia nauczycieli, systemu ich awansowania i finansowania. Specjalne zeszyty poświęcone są edukacji dzieci z niesprawnościami (np. z dysleksją) oraz szkolnictwu integracyjnemu i specjalnemu. Obejmują one szeroki wachlarz zagadnień i problemów edukacyjnych jak: kształcenie zintegrowane, blokowe, edukacja na wsi, wychowanie w szkole, nauczanie przyrody itp. Kilka tomików dotyczy samych programów nauczania (zwłaszcza w gimnazjum) i podręczników szkolnych. Przygotowywany jest zeszyt, którym zainteresują się z pewnością bibliotekarze, obejmujący problematykę biblioteki szkolnej w nowoczesnej placówce edukacyjnej.

Dotychczas ukazały się zeszyty:

1. MEN o reformie
2. MEN o sieci szkół
3. MEN o szkolnictwie zawodowym
4. MEN o doskonaleniu nauczycieli
5. MEN do dyrektorów szkół
6. MEN o zasadach finansowania oświaty w 1999 r.
7. MEN o reformie programowej – kształcenie zintegrowane
8. MEN o reformie programowej – kształcenie blokowe
9. MEN o reformie programowej – gimnazjum
10. MEN o edukacji na wsi
11. MEN o programach nauczania – szkoła podstawowa
12. MEN o programach nauczania – gimnazjum
13. MEN o wychowaniu w szkole
14. MEN o nauczaniu przyrody
15. MEN o uczniu zdolnym
16. MEN o podręcznikach szkolnych
17. MEN o ocenianiu
18. MEN o dysleksji

W przygotowaniu:

- Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie artystycznym
- Ministerstwo Edukacji Narodowej do samorządu terytorialnego
- Ministerstwo Edukacji Narodowej o pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- Ministerstwo Edukacji Narodowej o nauczaniu zintegrowanym
- Ministerstwo Edukacji Narodowej o szkolnictwie integracyjnym i specjalnym
- Ministerstwo Edukacji Narodowej o wychowaniu przedszkolnym

(J. Ch.)

Mówią poprzez wieków ciszę...

ANDRZEJ TYWS
JACEK CZARNIK

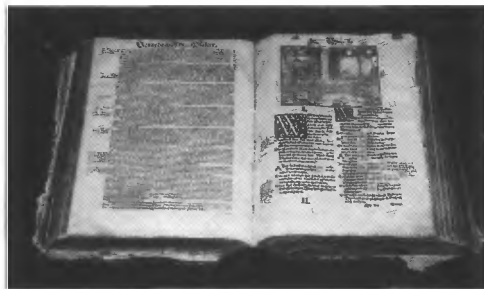
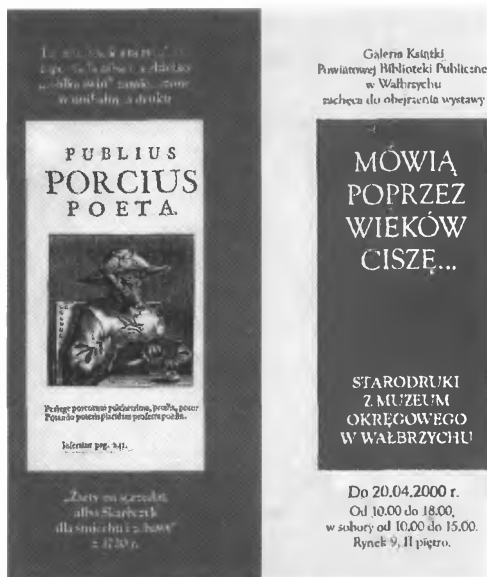
Wystawa pod takim właśnie tytułem została otwarta w Galerii Książki wałbrzyskiej „Biblioteki pod Atlantami”. Ukazuje fragment niezwykle i zupełnie nieznannej kolekcji starych druków pochodzących ze zbiorów znamienitych śląskich rodów: Albertich i Hochbergów. Zwłaszcza ci ostatni, rezydujący przez wieki w potężnym Zamku Książ, byli fundatorami i właścicielami onegdaj największej prywatnej biblioteki na Śląsku, która mieściła się w okazałym Budynku Bramnym książańskiego kompleksu. Niestety, historia najnowsza bardzo okrutnie obeszła się z bogatymi zbiorami, podobnie zresztą jak z wyposażeniem zamkowych wnętrz. W ostatnich latach II wojny światowej, a także w pierwszych latach po wyzwoleniu, w okresie nieprawdopodobnego fermentu wywołanego przemieszczaniem się wojsk, wędrownymi repatriantów i najazdami szabrowników, zostały one niemal całkowicie zniszczone bądź rozproszone. Zachowała się tylko niewielka część kolekcji dzięki dyrektorowi ówczesnego Muzeum – Markowi Saganowi, który wiosną 1947 r., w czasie ewakuacji wojsk radzieckich, zdołał niemal cudem, pod osłoną nocy, wywieźć na ręcznym wózku ocalałe od pożogi książki i ukryć je na muzealnym poddaszu. Dziś, ponad 50 lat od tamtych wydarzeń, książki te dają świadectwo niezwyklej wartości historycznej i artystycznej legendarnej kolekcji.

Najstarszą książką prezentowaną na wystawie jest licząca sobie blisko 450 lat słynna *Biblia, to jest całe Pismo Święte* przetłumaczona na język niemiecki przez Marcina Lutra. Została wydana w 1555 r. w Wirtembergii, w mieście, w którym Luter po raz pierwszy publicznie ogłosił swoje słynne tezy.

Niezwykle efektowne są dwa monumentalne atlasy – jeden drukowany w 1789 r. i dedykowany Józefowi II, cesarzowi rzymskiemu i drugi – *Nowy atlas świata* Jana Baptysty Homama z Norymbergii zawierający ręcznie malowane mapy i wizerunki miast ilustrowane alegoriami i niezwykle bogatymi ornamentami – prawdziwe dzieło sztuki ilustratorskiej. Ze zbiorów książańskich pochodzi także faksymilowe wydanie *Zielonej Pasji* Albrechta Dürera, wiernie oddające cechy oryginału przechowywanego w wiedeńskiej „Albertinie”.

Szczególne miejsce zajmują też edycje, które zapewne oglądali i oceniali ich słynni autorzy: filozofowie, pisarze, naukowcy. Jest na wystawie Wolterowski *Kandyd* z 1760 r., *Principia mathematica* Newtona z 1727 r., wybór sztuk Goldoniego

z 1790 r. wreszcie pierwodruk *Wesela Figara* Beaumarchais z 1784 r.

Słynna *Biblia, to jest całe Pismo Święte* przetłumaczona na język niemiecki przez Marcina Lutra i wydana w 1555 r. w Wirtembergii

Część zgromadzonych eksponatów, poza treścią zawartą w tekstach, przenosi poprzez czas informacje o epoce, w której powstały. Na wystawie prezentowane są m.in. pierwsze wydania książek, które były narzędziem literackich skandali i sensacji. Mamy tu więc aż kilka edycji *Przypadków Robinsona Crusoe* i *Podróży Guliwera*, których wydawcy starali się przekonać czytelników, że zostały spisane bądź przez samych bohaterów, Robinsona czy Lemuela Gullivera, bądź są wiernym odtworzeniem ich

„cudownie” ocalonych pamiętników. Jest też słynne, zachowujące wszelkie cechy mistyfikacji wydanie *Pieśni Osjana*, które kaźalo romantykom wierzyć, że obcuja z utworami średniowiecznego barda Osjana, a nie prawdziwego autora tych tekstów – Jamesa Macphersona. Szczególnym świadectwem epoki są także bardzo frywolne ilustracje do *Dekameronu* Boccaccia czy książka opisująca dość osobliwą moralnie *Wizję świata anielskiego*, jaką miał rzekomo Robinson Crusoe. Ta ostatnia pokazuje, jak wykorzystywano popularność postaci literackich do szerzenia własnych poglądów.

Na wystawie odnaleźć można wiele innych książek, których wartość określa kunszt wydania (np. śpiewniki

ewangeliczne ze znanej wrocławskiej oficyny Wilhelma Korna z unikatowymi pięknymi tłoczeniami na wyzłoconych blokach książek), kreowanie pewnych mód i obyczajów (serie przewodników po najbardziej „nobilizujących” miastach i regionach Europy) lub też odkrywanie mniej oficjalnych stron kultury wieków minionych wyrażających się w skłonnościach do uciech, żartów, sensacji, frywolności, erotycznych zabaw, wolnomyślicielstwa, któremu ulegało nie tylko pospółstwo, ale także postacie całkiem niepospolite.

Wystawa „Mówią poprzez wieków ciszę...” „Galeria Książki” Biblioteki pod Atlantami w Wałbrzychu, Rynek 9, czynna do 20 kwietnia 2000 r. od godz. 10⁰⁰ do 18⁰⁰, w soboty od 10⁰⁰ do 15⁰⁰.

„Ferie z książką” w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Katowicach

Kalejdoskop imprez

ANNA PIASECKA

W 1999 r. dwadzieścia filii Miejskiej Biblioteki Publicznej prowadziło zajęcia w ramach „Ferii z książką”. Były to Filie: F-10, F-13, F-14, F-16, F-17, F-18, F-19, F-20, F-25, F-26, F-27, F-28, F-30, F-32, F-33, F-36, F-1 Mi., F-5 Mi. – wg planu i F-3 i F. Szkolno-Publiczna nr 1 – poza planem.

Wzorem lat ubiegłych miały też miejsce imprezy ogólnomiejskie:

- W F-32 odbyło się spotkanie z aktorem Teatru Ateneum – p. Markiem Wittem. Możliwość współtworzenia widowiska pt. „Lalkarze i...” była dla dzieci wielkim przeżyciem. Zabawę w teatr zakończył bal, na którym bawiły się księżniczki, cyganki i inne postacie z bajek. Były także liczne konkursy z werwą prowadzone przez p. Witta, w których wszyscy chętni mogli wziąć udział. Wesoła zabawa zakończyła się słodkim poczęstunkiem.
- W F-14 kilkadziesiąt dzieci uśmieło się do łez, uczestnicząc w przygodach Pippi Pończoszanki, rewelacyjnie przedstawionych przez aktorów z Teatru Małych Form „Poko”, Małgorzatę Gadecką-Opolską i Piotra Zawadzkiego.
- W chorzowskim Skansenie dwieście dzieci miało okazję sprawdzić swoją sprawność fizyczną i manualną w konkurencjach na śniegu. Były to m.in. siałom na czas między tyczkami, zdobywanie śniegowej fortecy, rzuty do celu, lepienie bałwanów. Bałwany lepieno pojedynczo i grupowo, każdy był inny (do dekoracji użyto patyków, kamyków i trawy, własnych szalików i czapek), a wszystkie ulepiono starannie i z wielką pomysłowością.

Bawiono się także w tanecznym kole przy wspólnym śpiewie.

Dzieci miały okazję przekazywać swoje wrażenia Radiu TOP, którego przedstawicielka gościła na naszej pierwszej imprezie.

Mogły sobie własnoręcznie piec kielbaski w ognisku, miały także zapewnioną gorącą herbatę (którą dzięki uprzejmości dyrektorki Skansenu – Barbary Heidenreich przygotowaliśmy na miejscu).

Niemniej ciekawe i urozmaicone propozycje spędzenia ferii przygotowały inne filie.

Odbyło się kilkadziesiąt wycieczek, które pozwoliły uczestnikom nie tylko spędzić czas na świeżym powietrzu, lecz jednocześnie wiele poznać i nauczyć się czegoś nowego. Dzieci wjeżdżały kolejką na Szyndzielnię, zjeżdżały na sankach ze stoku Dębowiec i z górki w katowickich parkach. Niektóre zdążyły skorzystać z kuligu, który zawsze jest dla dzieci niebywałą atrakcją. Oglądały wystawy w muzeach, m.in. „Dworek Soplicowy”, „Tajemnice św. Mikołaja” w Muzeum Historii Katowic, „Gry i zabawy od pradziejów do współczesności” w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu, „Kultura ludowa ziemi gwarków” w Muzeum Miejskim w Tarnowskich Górach. Podziwiała słynną szopkę w bazylice o.o. franciszkanów, wystawy szopek tamże oraz w muzeach w Rudzie Śląskiej i w Tarnowskich Górach, a także fascynujący świat gwiazd i planet w Śląskim Planetarium. W Tarnowskich Górach zwiedzały Sztolnię Czarnego Pstrąga i zabytkowy rynek. Podczas wycieczki do Pszczyny nie tylko zwiedzano pałac, lecz również skansen i miejscowy park, w którym dokarmiano łabędzie i dzikie kaczki. Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach oraz pałac i zamek w Będzinie to obiekty na stałe wpisane już w trasę wycieczkową bibliotek. Z wizytą w radiu Katowice była F-16, a Radio TOP odwiedziły dzieci

z F-33. W Teatrze Ateneum obejrzano spektakl „Królowa Śniegu” i „Wakacje smoka Bonawentury”, a w chorowskim Teatrze Rozrywki – „Karnawał zwierząt”.

Kilka filii zorganizowało wspólne imprezy

■ „Spartakiadę sportową” we współpracy z MOSIR-em przygotowała F-18, zapraszając do wspólnej zabawy dzieci z F-5 Mł. Z kolei F-5 Mł na imprezę pt. „Ferie Królowej Śniegu” zaprosiła czytelników z F-18. Filia nr 32 przygotowała wspaniały bal pod hasłem „Karnawałowe rytmy” z mnóstwem konkursów (z których największym powodzeniem cieszyła się „Przebieranka” czyli „Kopciuszek ubiera się na bal”), zapraszając dzieci z F-5 Mł., F-13, F-18.

■ F-33 zaprosiła F-25 na wspólnie przygotowany „Wielki bal” z niespodziankami, gdzie królowały dwie „super diable”, a wolontariusze z zapalem prowadzili część muzyczną imprezy.

■ F-36 gościła dzieci z F-13 w swojej czytelnicy na seansach filmów wideo, a kilka filii uczestniczyło w seansie filmowym przygotowanym przez Dom Kultury przy ul. Gen. Hallera.

Bawiono się zresztą we wszystkich filiach, od „Karnawału na wesoło” w F-10 poczynając, a na „Tańcach integracyjnych” (prowadzonych przez absolwentki kursów pedagogiki zabawy) w F-30 kończąc.

Zarówno podczas zabaw jak i poza nimi dzieci mogły wziąć udział w różnorodnych konkursach:

- **literackich i wiedzych**, np. „Zimowy czas to raj dla dzieci”, „Niekończąca się opowieść”, „Harmonijka”, „Zimowy kwadrat”, „Zimowe wykreślanki”, „Tablica z książką”, „Filmowy turniej krzyżówek”, „Wierszyki łamiące języki”, „Pałace świata”, „Dobre obyczaje”, „Co mam w głowie”, „Smerfowanki – rymowanki”, „Krzyżówkowa powtórka z lektur”;
- **tanecznych**, np. „Taniec z książką”, „Włoska orkiestra”, „Taniec dworski”, „Najlepszy taniec”, „Swing w ulicze”, „Ptasi taniec”;

- **plastycznych**, np. „Czarodziejskie kule”, „Zimowe witraże”, „Moja gwiazdka”, „Polarny miś”, „Czar karnawałowej maski”;
- **rysunkowych**, np. „Moja szopka”, „Wspomnienia z ogniska i kuligu”, „Rysunek kubistyczny”, „Godzilla – król potworów”, „Zamek Drakuli”;
- **sprawnościowych**, np. „Wyścig narciarzy”, „Z marchewką w herbie”, „Piłka parzy”, „Wielki turniej gry w skoczki”, turniej tenisa stołowego, „Turniej śnieżynek”;
- **na wesoło**, np. „Wyścigi w jedzeniu spaghetti”, „Śmiejmy się”, „Podrzucanie naleśników”, „Rodzinka”, „W bibliotece można się bawić”.

Niektóre filie zaplanowały ferie pod jednym hasłem wiodącym.

I tak:

● F-20 wprowadziła dzieci w świat teatru pod hasłem „Kurtyna w górę”, a finałem było przedstawienie, które bardzo podobało się młodszemu i starszemu widzom z osiedla;

● w „Smerfnej Krainie”, w którą na czas ferii przeobraziła się czytelnica F-28, dzieci m.in. spotkały się ze Smerfem Malarzem, co zaowocowało wykonaniem olbrzymiego obrazu przedstawiającego wioskę Smerfów, a w kuchni u Smerfa Łasucha przygotowywały super wafelki ze smerfojadami.

Kilkaset dzieci skorzystało z gier stolikowych i planszowych, wśród których prym wiodła gra „Intelekt”, „Bierki”, „Czerwone – stój, zielone – idź”, „Kółko Fortuny” i telewizyjnych np. „Islander”, „Boberman”. Prawdziwym tegorocznym hitem były programy multimedialne, w czasie których podróżowano dookoła świata, przeżywano przygody Herkulesa, ratowano starożytny świat, zwiedzano Luwr, które to zajęcia odbywały się w F-5 Mł. i F-32.

Ogółem w 230 formach zajęć uczestniczyło 3629 dzieci.

Jak zwykle – szczególnie przy wycieczkach – dużą pomoc służyli pracownicy obsługi i wolontariusze (rodzice i starsza młodzież).

Anna Piasecka jest instruktorem ds. czyt. dzieci i młodzieży w MBP w Katowicach; laureatka ubiegłorocznej nagrody IBBY za upowszechnianie czytelnictwa.

...i w Starachowicach

URSZULA NIEWCZAS

Filia nr I Miejskiej Biblioteki Publicznej w Starachowicach jest placówką kulturalną, której czytelnikami są dzieci. Oprócz udostępniania i wypożyczenia książek i czasopism, prowadzone są różne zajęcia dla najmłodszych.

W każdy piątek czytane i opowiadane są bajki, później dzieci rysują i malują.

Co roku filia włącza się również do akcji „Ferie w mieście”. Tak było i w tym roku. Dzieci mogły

wziąć udział w trzech imprezach, m.in. „Pobaw się z nami”. Milusińscy słuchali bajek o zwierzętach, następnie rysowali, wycinali i naklejali na karton postacie bajkowych bohaterów. Były również zagadki i ciekawostki o zwierzętach.

Drugą imprezą była „Godzina radości”, podczas której uczestnicy wykonywali kolorowe wizytówki, wyrażające ich nastrój. I tak kolor żółty przedstawiał słońce, zielony – deszcz, niebieski – burzę. Następnie dzieci pisały na wizytówce swoje imię i przyklejały taśmą do ubrania. Kolejnym zadaniem było dokończenie zdania, np. jestem tutaj, bo..., chciałbym...,

najbardziej lubię... Odpowiedzi były różnorodne, np. jestem tutaj, bo lubię tu przebywać, bo tu jest fajnie lub bo mi się nudzi. Chciałbym polecieć w kosmos, lub chciałbym pracować w bibliotece. Najbardziej

lubie czytać, jeść lody, ale były też i takie zdania: najbardziej lubię panią Alinę i panią Ulę z biblioteki.

Następnie dzieci musiały dorysować swój wagonik do bajkowej ciuchci, odrysować dłoni i wpisać swoje imię, narysować ulubioną zabawkę, a na grzbietach książek narysowanych na papierze wpisać tytuł ulubionej lektury. Na koniec imprezy uczestnicy malowali ferie w bibliotece. Rozdano duże arkusze szarego papieru, dzieci podzielono na grupy, każda grupa miała swoją nazwę. Były więc Plastusie, Muminki, Śnieżki i Bałwanki.

Na zakończenie ferii dzieci spotkały się z wróżką Nadzieją w teatrzyku kukielkowym pt. „O kuchciku, o Nadziei i o drzwiach zamkniętych”. W rolę wróżki, a zarazem narratorki wczuła się pani Ula – pracownik tejże biblioteki.

Uczestnikami ferii były przeważnie dzieci w wieku od 4 do 12 lat. Wszystkie zabawy były interesujące, dzieci bawiły się bardzo dobrze.

Na pewno tegoroczne ferie zimowe dzieci będą wspominały miło i dzięki takim imprezom z pewnością będą częściej odwiedzały bibliotekę.

Urszula Niewczas pracuje w Filii nr 1 Biblioteki Dziecięcej w Starachowicach

WARSZTATY CZYTELNICZE

„Wiwat król kochany! Wiwat Sejm, wiwat Naród, wiwat wszystkie Stany”

Scenariusz uroczystości z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja

KRYSTYNA BARAŃSKA

Narrator:

Otwieram księgę prawdy, księgę oświecenia,
Księgę szczęścia i martwej ojczyzny wskrzeszenia.

Recytator I:

Przeegraliśmy dom swój, śnieg zawał granice
Od Petersburga szły z piszczałką roty
I azjatycki koń wjechał w ich stolicę
Na pikach stygła krew gniewnej hołoty.

Powstali w boju, przegrali powstanie
Bo ludu swego w porę nie ułękli
Wiatr gnał ich w śniegi, niósł po oceanie
I śnił się nocą blask wisielczej pętli.

Car im na przekór chłopów oswobodził
Pieniądz zbudował kuźnie i warsztaty
Pólnagi bandos do fabryk uchodził
I w obce kraje od karnej biegł choty.

Znów mieli państwo, ale krótko trwały
Konie ulańskie płażały w paradzie

Zmienili w chwałbę, co miało być chwałą
I cień i śmierć na dziejach im się kładzie.

Moskal czołgami wjechał w gruzy miasta
Prawa im dawał i wkładał obrożę
Nowa prowincja w imperium już wrasta
Niosąc w daninie węgiel, tłuszcz i zboże.

Przeklina lud a blazny mu śpiewają
że nigdy nie był tak jak dzisiaj wolny.
I szuka znaków, co się w niebie palą...

Oni tymczasem drżą w jaskiniach cieni,
Sądzą nie wiedzą, że już osądzeni.

Recytator II:

Żołnierz, który zostawił ślady swojej stopy
Na wszystkich niedostępnych drogach Europy,
Szedł naprzód, gdy nie mogli najbardziej zajadli,
I wdzierał się na szczyty, z których inni spadli,
Zdobyszy wolność innym dłońmi skrwawionemi,
Dowiedział się nareszcie, że sam nie ma ziemi.
I wtedy ktoś rozumny, nie rozumny szalem,
Powiedział mu:

Recytator III:

*Od dawna wszystko to wiedziałem,
Wiedziałem, że nikt twoich ran Ci nie odwzięczy,
Bo niczym krew, co płynie, przy złocie, co brzęczy,
I nikt nigdy nie liczył leżących w mogile,
Bo czym jest duch anielski przy szatańskiej sile?
Jak żał mi, że ci oczy nareszcie otwarto!
I powiedz sam mi teraz, czy to było warto*

Recytator II:

A żołnierz milczał chwilę i ujrzał w tej chwili
Tych wszystkich, co wracali i co nie wrócili,
Tych wszystkich, którzy legli w cudzoziemskim
grobie,
Co mówili: *Wrócimy*, nie myśląc o sobie.
I widzi jakichś jeźdźców w tumanach kurzawy,
I słyszy dźwięk mazurka i tłumu wołanie.

Wszyscy:

Dąbrowski z ziemi włoskiej wraca do Warszawy.

Recytator II:

*Czy warto...? Odpowiedział: Ach! śmieszne
pytanie!*

Recytator IV:

Ziemia trudnej jedności. Ziemia ludzi szukających
własnych dróg.
Ziemia długiego podziału pośród książąt jednego
rodu.
Ziemia poddana wolności każdego względem
wszystkich.
Ziemia na koniec rozdarta przez ciąg prawie
sześciu pokoleń,
rozdarta na mapach świata! a jakżeż w losach
swych synów!
Ziemia poprzez rozdarcie zjednoczona w sercach
Polaków jak żadna.

Recytator V:

*Czegóż płaczesz? – staremu mówił czyżyk młody
– Masz teraz lepsze w klatce niż w polu wygody.
Tyś w niej zrodzon – rzekł stary – przeto ci
wybaczę;
Jam był wolny, dziś w klatce – i dlatego płaczę.*

Recytator VI:

Trudno z pętlą na ustach
Obrazy tworzyć roześmiane
Różowe ramy słodkie pieśni
Nawet wyborne zjeść śniadanie
Ciężko zatańczyć choć głośno grają
Podskoczyć także się nie da
A jeszcze gdy koniec trzymają
uważnie po drodze iść trzeba
Nie schodzić z prostej
Nie myśleć wiele
Nie szarpać się
Nie uciekać
jest jedno wyjście – polubić pętlę
Ale to KONIEC CZŁOWIEKA.

Narrator:

Wiek XVIII, wiek który tylko rozum uznawał
i rozumem się szczylił. Kiedy w Europie powstają
nowoczesne monarchie absolutne, w Rzeczypospoli-

tej szlacheckiej następuje rozkład państwowości,
osłabienie pozycji króla oraz wzrost znaczenia mag-
naterii. Polska traci pozycję równorzędnego partnera
państw europejskich i staje się przedmiotem roz-
grywek i przetargów. Hasło „Polska nierządem stoi”
to rzeczywistość. W roku 1772 następuje pierwszy
rozdziór Polski. Światli Polacy i patrioci przestrzegają
przed całkowitym upadkiem kraju.

Recytator VII:

Bo kiedy rzeczy w tym zostaną stanie
Będziecie w domach własnych mieć wygnanie
Kapłan dla zbioru, pan został dla zwady,
Król dla pozoru, żołnierz dla parady.
Nędznaż to ziemia, dzika i szalona,
Gdzie same tylko w rządzących imiona!
Bo w Polsce złota wolność pewnych reguł strzeże:
Chłopa na pał, panu nic, szlachcica na więzę.

Narrator:

Dziela naprawy państwa podejmują się poeci,
pisarze, publicyści. Narzędziem edukacji społecznej
staje się satyra. Ukazuje ujemne zjawiska życia
społecznego, odsłania przyczyny istniejącego zła.
Zgodnie z założeniami filozofii oświecenia wielcy
tej epoki stawiają sobie za cel wychowanie człowie-
ka i obywatela. Szczególnie tępiono kosmopolityzm
i ślepe naśladownictwo cudzoziemskiej mody.

Recytator VIII:

Dziś Polak przestroił słowa,
Nowy obyczaj i mowa.
Gdzie stąpię, wielcy i mali
Ojców językiem gadać przestali.
Dziewczyna dzisiaj: Gracyja
Biała trochę – to lilija.
czarny chłopiec – sowizdrzałek
To Kupidyn, to fijałek.

Recytator IX:

Ach, ja pamiętam czasy, kiedy do ojczyzny,
Pierwszy raz zawitała moda francuzczyzny!
Bo Pan Bóg, kiedy karę na naród przypuszcza,
Odbiera naprzód rozum od obywateli.
Krzyczano na modniśiów, a brano z nich wzory;
Zmieniano wiarę, mowę, prawa i ubiory:
Była to maszkarada, zapustna swawola,
Po której miał przyjść wkrótce wielki post
– niewola!

Recytator X:

Polsko! lecz ciebie błyskotkami ludzą;
Pawiem narodów byłaś i papugą,
A teraz jesteś służebnicą cudzą.
Sę ci wyjada nie serce – lecz mózgi.

Narrator:

Najwybitniejszy poeta oświecenia Ignacy Krasicki
w swoich utworach obnażał źródła zła, nawoływał do
odrzućcia fałszywych wartości w imię moralnego
odnowienia narodu.

Recytator XI:

Grozi burza, grzmi niebo; okręt nie zatonie,
Majtki zgodne z żeglarzem gdy staną w obronie;
A choć bezpiecznej okręt opuścić i płynąć,
Pocziwiej być w okręcie, ocalić lub zginąć.

Narrator:

Wykipiwano fałszywą dumę magnacką, obłudę
wzajemnych stosunków, sprzedajność urzędów, za-
cofanie rodaków.

Recytator XI:

Nie sądzicie, że jesteście bliscy oświecenia,
Ledwie się z barbarzyństwa dobywacie cienia.

Narrator:

W tych trudnych dla Polski czasach w latach
1788-1792 obraduje w Warszawie Sejm Czteroletni.
Stronnictwo patriotyczne podejmuje ostatnią z prób
ratowania zagrożonej Ojczyzny.

Recytator XII:

Opadnie z oczu przesądów pomroka,
Ucichnąc muszą wstydne namiętności.
Po hasłem sprawiedliwości
Serca i siły w jedną łącząc sfore,
Czyni rozum, cnota gore.
Ożywion duchem Mądrości
Bliżni bliźniego poznaje,
W związkach braterskiej miłości
Ręka się ręce podaje
I naród wstaje.

Narrator:

3 maja 1791 r. Sejm Czteroletni uchwała konstytu-
cję zwaną Konstytucją 3 Maja. Oto jej twórcy:
Stanisław Małachowski – marszałek Sejmu Cztero-
letniego, Ignacy i Stanisław Potoccy, Hugo Kołłątaj,
Józef Wybicki, Stanisław Staszic, Stanisław August
Poniatowski.

Recytator XIII:

(podkład muzyczny *Polonez 3 Maja*)

Brzmi *Polonez 3 Maja* – Skoczne dźwięki
Radością oddychają, radością słuch poją.
Dziewki chcą tańczyć, chłopcy w miejscu nie
dostoją –
Lecz starców myśli z dźwiękiem w przeszłość się
unoszą,

W owe lata szczęśliwe, gdy senat i posły
Po dniu Trzeciego Maja w ratuszowej sali
Zgodzonego z narodem króla fetowali,
Gdy przy tańcu śpiewano:

Wszyscy:

*Wiwat król kochany! Wiwat Sejm, wiwat Naród,
wiwat wszystkie Stany!*

Narrator:

Stronnictwo patriotyczne Sejmu Czteroletniego
przeprowadziło ważne reformy w politycznym i społe-
cznym ustroju Polski. Zniesiono liberum veto i wolną
elekcję. Konstytucja zapowiadała chłopom *opiekę pra-
wa i rządu krajowego*, ustalała podstawy ustroju
Rzeczypospolitej jako państwa nowożytnego.

Król:

W imię Boga w Trójcy Świętej Jedynego, Stani-
sław August, z Bożej Łaski i woli narodu król Polski
(...) dla dobra powszechnego, dla ugruntowania
wolności, dla ocalenia Ojczyzny naszej i jej granic
niniejszą konstytucją uchwalony i tę całkowicie za
świętą, za niewzruszoną deklarujemy.

Narrator:

Ogólna przysięga i nabożeństwo dziękczynne od-
było się w katedrze św. Jana.
(Pieśń „Witaj majowa jutrzeńko”)

Narrator:

Oto słowa sejmowego manifestu:
*„Ojczyzna nasza jest już ocalona. Swobody nasze
zabezpieczone. Jesteśmy odtąd narodem wolnym
i niepodległym. Opadły pęta niewoli i nierządu”.*

Recytator XIV:

Zepsuli wszystko, tknąć się śmieli okrutnicy
Liberum veto, tej to wolności żrenicy
Przedtym bez żadnych intryg, bez najmniejszej
zdrady
Jeden poseł mógł wstrzymać sejmowe obrady,
Jeden ojczyzny całej trzymał w ręku wagę,
Powiedział: *nie pozwalam* i uciekł na Pragę.

Narrator:

Niestety nie wszyscy chcieli się pogodzić z no-
wym porządkiem:
*Ażeby w Polsce równo chłop, mieszczuch,
duchowny
Miał być tak dobry człowiek jak szlachcic herbowy.*

Przeciwnicy reform – zdradcy narodu zawiązali
Konfederację Targowicką. Targowiczanie przy po-
mocy Katarzyny II kilka miesięcy rządili krajem.
Ostatecznie doszło do II rozbioru Polski w 1793 r.
Targowica stała się symbolem zdrady narodowej.

Recytator XV:

Spomiędzy bojów i grodów ognistych,
Wierna swojej sprawie, nieodstępna znaków,
Sza wolnym krokiem do siedlisk ojczystych
Garstka Polaków.

Recytator XVI:

Mistrz coraz takty nagli i tony natęży;
A wtem, puścił fałszywy akord jak syk węża,
Jak zgrzyt żelaza po szkle: przejął wszystkich
dreszczem
I wesołość pomieszał z przeczuciem
złowieszczem.
Nie zmylił się mistrz taki! On umyślnie trąca
Wciąż tę zdradziecką strunę, melodyję znąca,
Aż Klucznik pojął mistrza, zakrył ręką lica
I krzyknął: *Znam! znam głos ten! to jest
Targowica!*

Narrator:

Rok 1795 – trzeci rozbiór Polski, koniec krótkiego
okresu wolności i nadziei. Dzieło Sejmu Wielkiego
ocalało jako symbol odrodzenia i ostatniej próby
wybicia się na niepodległość. Tym dziełem wróciliśmy
do nowożytnej Europy. Daliśmy dowód patriotyzmu
i myślenia kategoriami państwa.

Wszyscy:

Nigdy przed obcą władzą, przed mieczem tyra-
na
Nie ugięły się wolnych Polaków kolana.

Recytator XVII:

Przebudź się – jesteś wolny,
zbudź tylko słuch.
A jeśli nie uwierzysz,
żeś wolny, bo cię skuto,
będziesz się krokiem mierzył

i będziesz ludzkie dłuoto,
i będziesz w dłoń ujęty
przez czas, przez czas – przeklęty.

Recytator XVIII:

podaj mi słowo
jak otwartą dłoń
bo słowo prawdy
to jest nasza broń

i niech w nas błyszczy
jak szlachetny diament

bo nim to wypiszemy
na wielki testament

podaj mi słowo
jak najtwardsze dłuoto

Wszyscy:

bo wykuwać polską pamięć
– jest naszą pokutą...

Wszyscy:

Był Naród

Recytator I:

Uwierzył Prawdę
Nauczył się cierpieć
Zaprzagnął trwać

Wszyscy:

Naród.

Recytator II:

Przez pokolenia doświadczany
Przez wieki wierny
Przez burze dziejowe zwycięski

Wszyscy:

Ten Naród zna

Recytator III:

Ból rozdarcia
Hańbę niedoceniania
Niepewność jutra

Wszyscy:

Ten Naród

Recytator IV:

Wyśmiewano
Upokarzano
Wydzieńczano

Wszyscy:

Utracił

Recytator V:

Wiele krwi
Wiele ziemi
Wiele mądrości

Wszyscy:

Wskazano mu drogę

Recytator VI:

Oduczono myślenia
Pocieszono strzepsami wolności

Wszyscy:

Zrozumiał
Odżył
Odbudował nadzieję
Jeśli wytrwa w Prawdzie
Zwycięży

Narrator:

Nie wstydz się mówić – serce
dla nich to nadmiar potasu
nie wstydz się mówić – Polska
jeśli to sens twego losu

* * *

Nie wstydz się mówić prosto
na przekór podstępny słowom
nie milcz podstępny milczeniem
jeśli cię słowa bołą

* * *

Nie wstydz się zgrzebnej wiary
tak szarej jak zgrzebna ziemia
to z niej wyrasta najgrubsza
zielona gałąź istnienia.

W scenariuszu wykorzystano teksty:

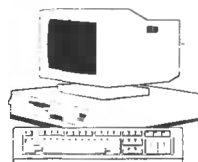
- Józef Wybicki – *Szlachcic mieszczanin*
- Czesław Miłosz – *W praojcach swoich pogrzebani*
- Jan Lechoń – *Przypowieść*
- Karol Wojtyła – *Ziemia trudnej jedności*
- Ignacy Krasicki – *Ptaszki w klatce, Świat zepsuty*
- Elżbieta Jach – *Trudno...*
- Adam Naruszewicz – *Na powrót senatorów, Głos umarłych, O prawdziwym szlachectwie*
- Dionizy Kniaźnin – *Marynki, Hejnał na dzień Trzeci Maja*
- Adam Mickiewicz – *Pan Tadeusz*
- Juliusz Słowacki – *Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu*
- Kajetan Węgierski – *Mysł moja*
- Julian Ursyn Niemcewicz – *Powrót poła*
- Krzysztof Kamil Baczyński – *Wolność*
- Kazimierz J. Węgrzyn – *Nie wstydz się, Pokuta*
- Dobromiła Herz-Salik – *Naród*

Krystyna Barańska jest nauczycielką języka polskiego
w Gimnazjum w Lgocie Wielkiej, woj. łódzkie

Dotacje dla bibliotek publicznych

NETWORK LIBRARY PROGRAM Open Society Institute w Budapeszcie ogłasza możliwość ubiegania się o dotacje na projekty dotyczące **wzbogacenia usług świadczonych przez bibliotekę czytelnikom**. Propozycja ta dotyczy wyłącznie bibliotek publicznych oraz specjalistycznych (bibliotek dla niewidomych, placówek w ośrodkach dla niepełnosprawnych, w szpitalach, więzieniach). NLP nie będzie dotował projektów dotyczących remontów i przebudowy budynków, wynagrodzeń, uzupełniania zbiorów oraz automatyzacji.

Wnioski (w języku polskim) należy składać w dwóch terminach: **do 15 maja lub do 15 sierpnia 2000 r.** Szczegółową informację o zasadach ubiegania się o dotację oraz schemat wniosku udostępniamy drogą pocztową. Zainteresowane osoby prosimy o zgłoszenie adresu swojej placówki listownie (Fundacja Batorego, Program Wydawniczy, ul. Flory 9, 00-586 Warszawa), faksem (0-22) 622-12-82 lub e-mailem: edit@batory.org.pl. **Nie mamy możliwości udzielenia informacji telefonicznie.** Pełna informacja o dotacjach NLP ukaże się także w następnym numerze „Poradnika Bibliotekarza”.

SEWERYN DOBRZELEWSKI

„Poczta elektroniczna”

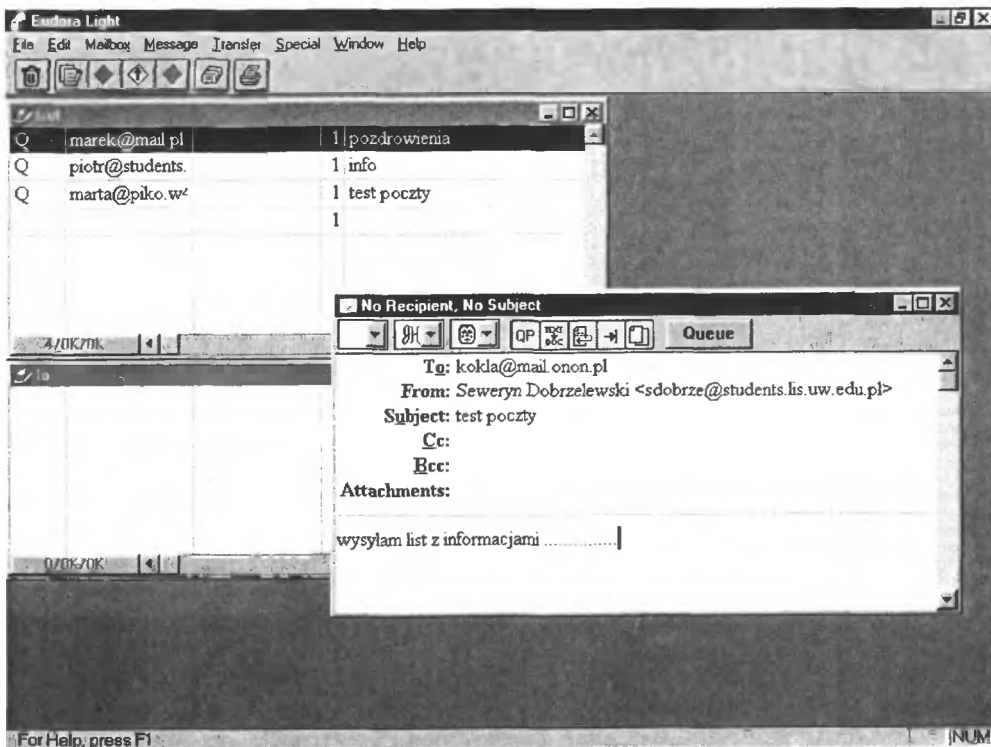
Jedną z powszechnych usług jakie oferuje nam sieć Internet jest poczta elektroniczna. Z poczty elektronicznej (e-mail) możemy korzystać prawie wszędzie, gdzie tylko mamy dostęp do sieci. Pozwala nam ona na szybkie komunikowanie się z innymi osobami, niezależnie w jakiej części świata się one znajdują. Przy jej pomocy obieg informacji trwa znacznie krócej niż gdybyśmy wykorzystywali tradycyjne metody korespondencji. Używając poczty elektronicznej możemy przysyłać nie tylko zwykłe teksty, ale również wszelkiego rodzaju dokumenty przygotowane w dostępnych nam programach: pliki edytorów tekstu, arkusze kalkulacyjne, grafikę, pliki baz danych, oprogramowanie.

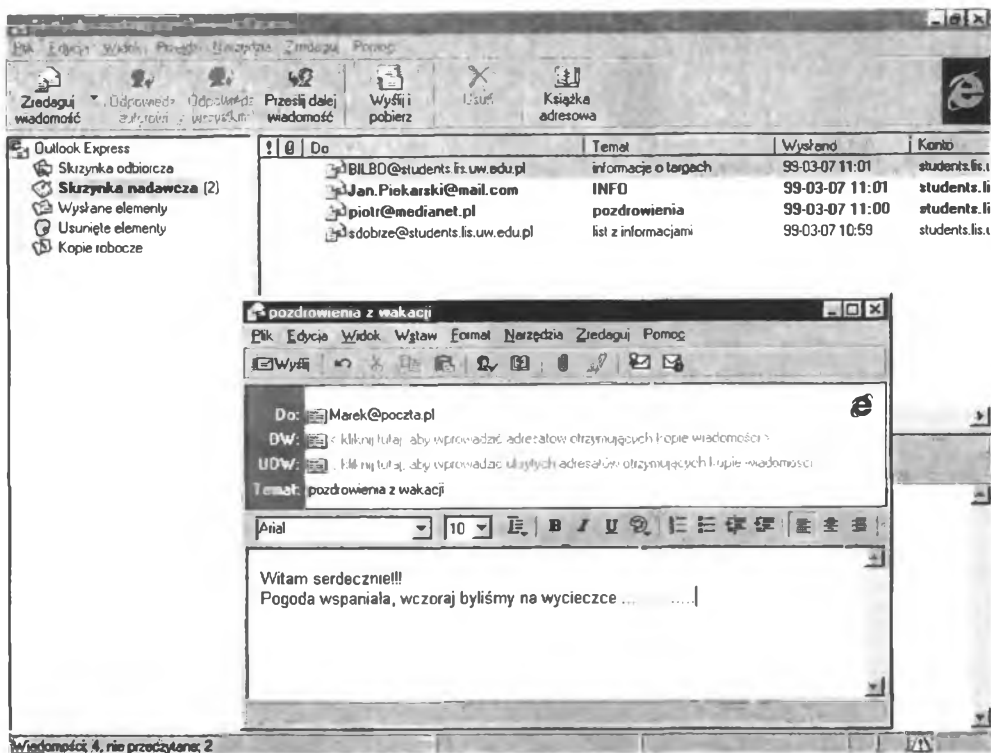
Aby móc korzystać z poczty elektronicznej musimy założyć sobie konto na jednym z serwerów oferujących tego typu usługi. Po założeniu takiego konta od administratora powinniśmy otrzymać następujące informacje:

1. **Identyfikator użytkownika** – najczęściej będzie to nasz pseudonim. Identyfikatorem użytkownika w większości systemów może być dowolny ciąg znaków. Niektóre serwery nie akceptują jednak pewnych znaków specjalnych (np. *, ?), tak więc jeśli będziemy chcieli umieścić je w naszym identyfikatorze, to pewnie administrator systemu nam na to nie pozwoli.
2. **Hasło dostępu do konta poczty** – jest to zabezpieczenie przed niepowołanym odczytem naszej poczty. Po założeniu konta hasło takie możemy zmieniać w zależności od potrzeby i naszych upodobań.
3. **Serwer poczty przychodzącej (POP3 lub IMAP)** – jest to adres serwera, odpowiadającego za wiadomości, które do nas przychodzą.
4. **Serwer poczty wychodzącej (SMTP)** – jest to adres serwera, który jest odpowiedzialny za rozsyłanie i dostarczanie do adresata napisanych przez nas listów.

Po otrzymaniu tych czterech informacji jesteśmy prawie gotowi do korzystania z poczty elektronicznej. Nasz adres będzie wyglądał w następujący sposób:

identyfikator_uzytkownika@adres_serwera
np. sdobrze@students.lis.uw.edu.pl – to mój adres
pawel@poczta.pl
Roman.Wokorski@mail.com.pl
pino@kobra.kil.ppp.pl

Następnie musimy wybrać program, który pozwoli nam odbierać i wysyłać listy. Ponieważ programów obsługujących pocztę elektroniczną jest bardzo dużo, omówię tylko dwa z nich, a mianowicie:

- Eudorę Lite,
- Outlook Express.

Oprogramowanie Eudora jest jednym z pierwszych, jakie pojawiły się na rynku. Dla początkujących użytkowników szczególnie pierwsze wersje programu mogą być bardzo przydatne, gdyż nie zawierają zbyt dużej liczby dostępnych opcji, nie są za bardzo rozbudowane i konfiguracja ich jest bardzo prosta.

Program Eudora zajmuje poza tym bardzo mało miejsca – mieści się on bowiem na jednej dyskietce, więc możemy go zawsze zabierać ze sobą i używać bez konieczności instalowania na twardym dysku komputera.

Po uruchomieniu programu musimy w nim skonfigurować pewne opcje związane z naszą skrzynką pocztową. Wszystkie te zmiany wykonujemy w menu *special* skąd wybieramy *settings*. W opcjach tych musimy wpisać informacje o naszym adresie internetowym (POP Account), nasz adres zwrotny oraz adres serwera odpowiedzialnego za odbieranie i wysyłanie poczty (SMTP). Po wpisaniu tych informacji klikamy przycisk *OK* i oprogramowanie jest gotowe do użycia.

Chcąc odebrać pocztę z menu *File* wybieramy „Sprawdź pocztę” (*check mail*) i po wpisaniu naszego hasła wszystkie listy, które otrzymaliśmy zostaną umieszczone w okienku *IN*. Klikając na kolejne wiadomości odczytujemy ich treść. Natomiast, aby wysłać wiadomość, należy kliknąć na ikonę o nazwie *New message*, w pole „*TO*” wpisać adres odbiorcy, w pole „*Subject*” – temat listu i pod poziomą kreską wpisujemy treść wiadomości. Gdy tekst jest gotowy klikamy na przycisk „*Queue*” lub „*Send*” i wiadomość zostaje wysłana.

Drugim popularnym programem do obsługi poczty jest **Outlook Express**.

Po uruchomieniu programu musimy przeprowadzić konfigurację, tak jak w Eudorze. Wchodzimy w menu „*Narzędzia*”, a następnie „*Konta*”. Klikamy przycisk „*Dodaj*”, „*Poczta*” i wypełniamy pola, które proponuje nam kreator: nazwisko i imię, adres e-mail, serwer poczty przychodzącej i serwer poczty wychodzącej, nazwę konta (identyfikator użytkownika) oraz hasło. Po zatwierdzeniu konfiguracji jesteśmy gotowi do przesyłania i odbierania wiadomości.

Gdy chcemy odebrać listy klikamy na ikonę o nazwie „*Wyślij i pobierz*”. Wszystkie listy, które otrzymaliśmy będą znajdowały się w folderze „*Skrzynka odbiorcza*”. Gdy chcemy wysłać list klikamy na ikonę „*Nowa wiadomość*”. W pole „*TO*” wpisujemy adres odbiorcy, pod spodem treść listu i klikamy „*Wyślij*”. Ponowne kliknięcie „*Wyślij i pobierz*” spowoduje wysłanie korespondencji do adresata.

Oczekuję na korespondencję z uwagami. Mój adres to: Sewer@students.lis.uw.edu.pl

Seweryn Dobrzelewski jest pracownikiem naukowym
w Instytucji Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW

7. Targi Książki Edukacyjnej w PKiN

● W dniach 3-5 marca br. odbyły się w Pałacu Kultury i Sztuki w Warszawie 7. Targi Książki Edukacyjnej EDU-KACJA 2000. 194 wydawców zaprezentowało ponad 10 000 tytułów. Tegoroczne targi otworzył uroczyste minister edukacji Mirosław Handke, podkreślając znaczenie reformy oświaty dla rozwoju rynku książki edukacyjnej. W tym roku można mówić o komercyjnym sukcesie wydawniczym. Na licznych stoiskach eksponowane były nie tylko podręczniki szkolne, ale również słowniki, encyklopedie, albumy, gry edukacyjne, programy multimedialne, czyli pełną ofertę edukacyjną. Jak zwykle targom towarzyszyły liczne imprezy: seminaria metodyczne dla nauczycieli, spotkania z autorami, promocje książek. W sumie odbyło się 100 różnego rodzaju imprez. Dobrze prezentowało się stoisko Wydawnictwa SBP z najnowszymi wydawnictwami zawodowymi, sąsiadujące z „Notesem Wydawniczym”. Tuż obok znajdowało się stoisko Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, oferujące także publikacje Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy. Udział Wydawnictwa SBP na targach ma już swoją tradycję, cieszy natomiast fakt, iż bibliotekarska książka edukacyjna jest coraz szerzej eksponowana.

Tradycyjnie dużym zainteresowaniem cieszyły się 5. Warszawskie Prezentacje Szkół Ponadpodstawowych „Perspektywy dla ośmioklasistów”, podczas których swoją ofertę przedstawiło ponad 100 stołecznych liceów i szkół zawodowych. 7. Targi książki edukacyjnej są największymi, jakie zorganizowano w Warszawie. (J. Ch.)

„SZAŁ CZYTANIA”

w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego

● Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, organizuje w dniach 4-6.04.2000 r. pod patronatem rektora Uniwersytetu Warszawskiego i prezydenta m. st. Warszawy Pawła Piskorskiego imprezę poświęconą książce, literaturze i czytelnictwu pod nieco prowokującym tytułem „Szał czytania”. W programie przewidziano spotkania autorskie (m.in. z Andrzejem Sapkowskim, Julią Hartwig, Andrzejem Żuławskim, Hanną Krall, Magdaleną Tullii), koncerty (Pod Budą, Stanisław Sojka), pokazy filmowe DVD, prezentacje multimedialne pt. „Wizja książki w nowym tysiącleciu”, wielki kiermasz bestsellerów (Kiermasz księgami uniwersyteckiej Liber, stoiska list przebojów, czyli najpopularniejsze książki wg „Polityki”, „Życia”, Programu III Polskiego Radia, Notesu Wydawniczego, Hurtowni Jacka Olesiejuka, stoiska wydawców), wykłady i dyskusje prowadzone z udziałem wydawców i krytyków literackich: Ł. Gołębiowski: **Przemiany na rynku książki**, Danuta Szczepańska: **Nagrody literackie – po co i dla kogo?**, Jakub Frołow: **Rola Internetu w promocji i popularyzacji książki**, Jakub Frołow: **Kluby książki – mechanizmy funkcjonowania, rynek klientów, analiza gustów czytelników**, Mikołaj Burchard: **Dlaczego książka jest zbyt tania?**, Jacek Włodarczyk: **Zanim zostaniesz wydawcą – blaski i cienie zawodu wydawcy, komercjalizacja zawodu**. Patroni medialni – Program III Polskiego Radia, Dziennik „Życie”, tygodnik „Polityka” i Warszawski Ośrodek Telewizyjny. (J. Ch.)

Książki na wagę

● W hipermarketach można kupić książki... na wagę. Niektóre tytuły kosztowały tylko 96 gr. Ta niespotykana dotychczas forma sprzedaży książek związana była z przekazaniem supermarketom Auchan wydawnictw (300 tys. egz.) z hurtowni Jacka Olesiejuka. Promocja wydawnictw tej hurtowni cieszyła się wg pracowników rynku ogromnym powodzeniem. A wydawcy i bibliotekarze narzekają na spadek czytelnictwa. (J. Ch.)

Biblioteki szkolne i publiczne w USA

● Trwa dyskusja na temat łączenia (czy raczej nie łączenia) bibliotek szkolnych z publicznymi. Jak tego rodzaju problemy rozwiązywane są w Stanach Zjednoczonych mogliśmy przekonać się na wykładzie prof. Roberta Millera z Notre Dame University (USA) w Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy (16.03.2000 r.). Wykład był odpowiedzią na zawarte w tytule pytanie „Biblioteki szkolne i publiczne w Stanach Zjednoczonych – rywalizacja czy współpraca?” Wystąpienie profesora zapoczątkowało burzliwą dyskusję, poprzedzoną wprowadzeniem Haliny Kowalczyk z Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Lucjana Bilińskiego z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. (Hanna Ochmańska)

Bibliotekarze na Jasnej Górze

● Duszpasterstwo Bibliotekarzy uprzejmie informuje, że ogólnopolska pielgrzymka na Jasną Górę odbędzie się w niedzielę 21 maja br. Msza św. przed obrazem Najświętszej Marii Panny odprawiona zostanie o godz. 11⁰⁰. Bezpośrednio po mszy zapraszamy bibliotekarzy z całego kraju na spotkanie do kaplicy Domu Pielgrzymka.

Do zobaczenia na Jasnej Górze!

Krystyna Wołoch

– przewodnicząca ZO SBP w Katowicach

Dr. JERZEMU MAJOWI

wyrazi głębokiego współczucia
z powodu śmierci

Żony

MAŁGORZATY RAKOWIECKIEJ-MAJ

kierowniczkii Biblioteki
dla Dzieci i Młodzieży nr 44
w dzielnicy Warszawa-Śródmieście

składa Redakcja
„Poradnika Bibliotekarza”
i Wydawnictwo SBP

UWAGA - ZMIANY!!!

Uprzejmie informujemy, że od 1 marca 2000 r. Biuro Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich zmieniło adres swojej siedziby na:

Zarząd Główny
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
00-973 Warszawa Al. Niepodległości 213
(w budynku parterowym Biblioteki Narodowej)

Telefony:

1. Dyrektor Biura ZG SBP –	608-28-27
2. Dział Organizacyjno-Prezydialny –	608-28-24
fax –	608-28-23
3. Księgowość, kasa –	608-28-25
4. Dział Promocji i Kolportażu –	608-28-26

Jednocześnie informujemy, że siedziba i telefony WYDAWNICTWA SBP pozostają bez zmian:

Wydawnictwo SBP,
00-335 Warszawa ul. Konopczyńskiego 5/7,
tel. 827-52-96, 827-08-47

Poradnik BIBLIOTEKARZA

Miesięcznik Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
Ukazuje się od roku 1949

Redaktor naczelny: Jadwiga CHRUŚCIŃSKA tel. 822-43-49, 0604-132-264

Sekretarz redakcji: Małgorzata KISIŁOWSKA tel. 0602-343-267

Redaktor techniczny: Elżbieta MATUSIAK 827-52-96

Projekt graficzny okładek i piktogramów: Agata LIPNICKA

Współpracują z redakcją: Lucjan Biliński, Grażyna Biliska, Lidia Bit, Lidia Błaszczuk, Ewa Gruda, Bogdan Klukowski, Stefan Kubów, Krystyna Kuźmińska, Grażyna Lewandowicz, Elżbieta Barbara Zybert

Komitet Redakcyjny: Józef Lewicki (przewodniczący), Jadwiga Andrzejewska, Jan Burakowski, Marcin Drzewiecki, Andrzej Kempa, Krystyna Kuźmińska, Mirosława Majewska, Wojciech Szymanski, Ryszard Turkiewicz

Dyrektor Wydawnictwa — Janusz NOWICKI tel./fax 827-52-96
00-335 WARSZAWA, ul. Konopczyńskiego 5/7

Konto SBP: BIG Bank Gdański SA IV O/Warszawa Nr 11601120-4040-132

Papier offset. kl. III, 70 g. B1. Skład, łamanie, druk i oprawa: Warszawska Drukarnia Naukowa PAN,
00-656 Warszawa, ul. Śniadeckich 8, tel. 628-87-77, ISSN 0208-4333. Indeks 352624

Zintegrowany System Biblioteczny

SOWA®

jest pakietem programów wspomagających działalność biblioteki. System umożliwia zautomatyzowanie wielu procesów bibliotecznych takich jak gromadzenie zbiorów (zwartych i czasopism), katalogowanie (opracowanie) różnorodnych materiałów bibliotecznych (książki, czasopisma, zbiory specjalne i in.), wyszukiwanie i zestawianie informacji o posiadanych zbiorach (poprzez sieć lokalną i Internet), ewidencja posiadanych zbiorów (system kodów kreskowych) oraz udostępnianie zbiorów (wypożyczanie, rezerwowanie i zamawianie).

Atuty SOWY to:

- *prosta obsługa oprogramowania, wyczerpujący układ podpowiedzi,*
- *szeroki zakres możliwości pozwalający na zaspokojenie potrzeb nawet bardzo nietypowych bibliotek,*
- *zapewniony przez producenta stały rozwój uwzględniający zmiany zasad katalogowania,*
- *przystępna cena,*
- *bardzo korzystne formy płatności (nie oprocentowane raty, odroczenie),*
- *pilotowanie wdrożenia przez producenta oraz stała gotowość serwisowa,*
- *ponad 500 zadowolonych bibliotek będących użytkownikami systemu.*

Producent systemu Firma **SOKRATES-software** powstała w roku 1991. Przedmiotem jej działalności jest projektowanie, tworzenie i wdrażanie oprogramowania użytkowego. Od roku 1992 firma zajmuje się informatyczną obsługą bibliotek. Głównym produktem firmy jest zintegrowany system biblioteczny SOWA, który jest wdrożony w ponad 500 bibliotekach. Doświadczenia z zastosowaniem systemu SOWA w katalogach bibliograficznych zaowocowały powstaniem nowego systemu katalogowania. Od roku 1998 firma oferuje również system **SOWA-2**.

SOWA-2 przeznaczony jest przede wszystkim do tworzenia katalogów bibliograficznych i faktograficznych. Charakterystyczną cechą systemu SOWA-2 jest możliwość wykorzystania w nim dowolnych formatów danych. Firma oferuje szereg gotowych formatów przeznaczonych dla katalogów bibliograficznych (BZCZ, USMARC, własny) oraz na zamówienie opracowuje formaty dla potrzeb katalogowania innych mniej typowych materiałów.

Na życzenie zainteresowanych bibliotek firma organizuje nieodpłatne pokazy.

Firmę można odwiedzić w Poznaniu na ul. Cienistej 3/2

Informacje o produktach firmy można uzyskać pod adresem:

SOKRATES-software,

os. Stefana Batorego 13, skrytka 40

60-969 Poznań 60

pod nr telefonu: 0-61 84-74-690, 84-75-749, 84-10-013

w Internecie: <http://www.sokrates.pl>

<http://www.sowa.wlkp.pl>

e-mail: sokrates.man.poznan.pl

BIBLIOTECZNE SYSTEMY INFORMATYCZNE

Oferujemy elastyczne rozwiązania dla komputeryzujących się bibliotek.

Posiadamy najnowocześniejsze oprogramowanie dla bibliotek różnego typu.

Doradzimy, jak najlepiej i najszybciej skomputeryzować bibliotekę, oferując właściwe oprogramowanie.

Dla bibliotek z nowym sprzętem komputerowym oferujemy oprogramowanie pod WINDOWS.

Dla bibliotek, posiadających starszy sprzęt komputerowy oferujemy oprogramowanie pod DOS.

Komputeryzację można rozpocząć natychmiast.

Jeżeli posiadają Państwo już komputerową bazę katalogową - przeniesiemy ją do naszego oprogramowania.

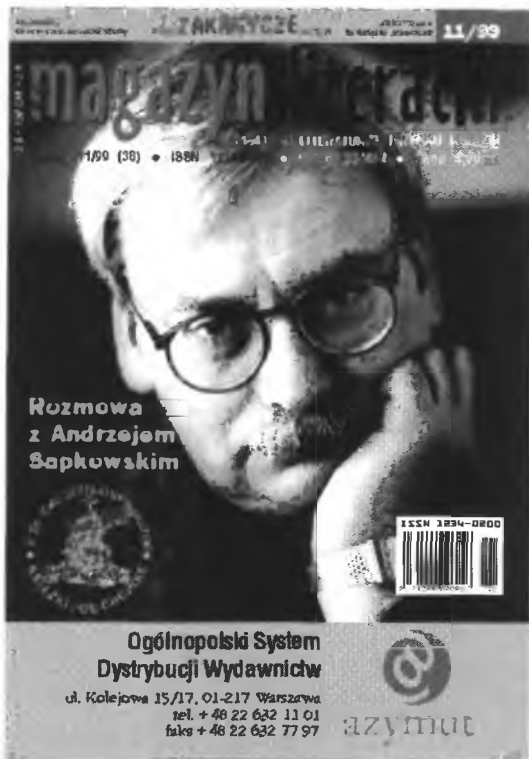

MOL® Sp. z o.o.

81-340 Gdynia
ul. Hryniewickiego 10
tel./fax (058) 661 15 83
tel./fax (058) 620 39 53
e-mail: mol@mol.com.pl
<http://www.patron.pl>

magazyn literacki

najlepsze źródło informacji
o literaturze i rynku książki

PRENUMERATA NA ROK 2000 tylko 45 zł za 10 numerów

Wpłaty prosimy dokonywać na konto:
Wydawnictwo Magazyn Literacki Sp. z o.o.,
00-844 Warszawa, ul. Grzybowska 77,
BPH SA Filia IV O/W-wa 10601060-320000440610

DO AUTORÓW

Redakcja uprzejmie prosi Autorów nadsyłających teksty do druku o podawanie następujących danych:

1. Imię i nazwisko
2. Data i miejsce urodzenia
3. Imiona rodziców
4. Adres zamieszkania
5. Adres urzędu skarbowego
6. Nr PESEL
7. Nr NIP
8. Miejsce pracy i funkcja
9. Numer konta bankowego

Folie samoprzylepne do okładania książek

**ZŁOTY
MEDAL**

IV Międzynarodowe Targi Papiernicze
Meeting Premiera 99' - Warszawa
i Targorap 99' - Wrocław

*łatwe w użyciu, grube folie - 75 mikronów,
odklejalne - można je ponownie odkleić nie niszcząc książki*

Wymiar rolki	Cena brutto
2m x 45cm	7,38 zł
3m x 45cm	10,59 zł
20m x 45cm	70,13 zł
20m x 30cm	52,26 zł
10m x 60cm	52,26 zł

Możliwe dodatkowe rabaty - promocje sezonowe na poszczególne wymiary
Ceny zawierają koszt wysyłki.

ALTREX

05-510 Konstancin, ul. Kościelna 8
tel : 022/ 7541066-7 fax: 022/ 7540066
E-mail: altrex@altrex.pl

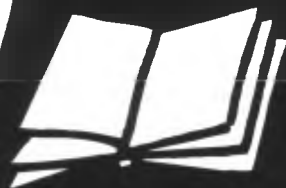
Folia samoprzylepna do oprawy książek

Wymiary rolki (m x cm)	Cena rolki
25 x 24	71,00
25 x 26	75,00
25 x 28	79,20
25 x 30	83,00
25 x 35	98,00
25 x 40	109,80
25 x 45	123,00

PROWADZIMY SPRZEDAŻ WYSYŁKOWĄ
Ceny brutto w PLN, nie zawierają kosztu przesyłki

DANTEKS

Zamówienia:
60-195 Poznań, ul. Szeherazady 32
tel. (0-61) 861-87-67, fax (0-61) 861-88-31
E-mail: afrackowiak@post.pl

Drodzy Czytelnicy!

Oferujemy Wam kilka bardzo interesujących książek, które ostatnio wydaliśmy:

- Jerzy MAJ -- **Elementarz MAK-a dla bibliotekarzy.** Książka niezbędna dla wszystkich bibliotekarzy posługujących się MAK-iem. Str. 204, cena 30 zł (wraz z dyskietką)
- Elwira ŚLIWIŃSKA -- **Internet. Skrypt dla studentów kierunków humanistycznych.** Tytuł trochę mylący. To książka dla wszystkich początkujących internautów, zawierająca mnóstwo ciekawych przykładów i ćwiczeń. Str. 192, cena 30 zł
- Małgorzata CZERWIŃSKA -- **Pismo i książka w systemie L. Braille'a w Polsce. Historia i funkcje rewalidacyjne.** Pierwsze tak wyczerpujące, przedstawienie tego problemu. Praca pionierska. Str. 172, cena 20 zł
- Red.
M. LENARTOWICZ
A. PALUSZKIEWICZ -- **Hasła osobowe, korporatywne, tytułowe.** Jest to 4 tom samodzielnej serii FO-KA. Problematyka ta jest bardzo aktualna. Str. 136, cena 20 zł
- Pr. zbiorowa -- **Entuzjastki bibliotekarstwa dziecięcego.** Obszerny tom wydany w serii „Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych”. Przedstawione są w nim sylwetki najwybitniejszych bibliotekarek polskich zajmujących się bibliotekarstwem dla dzieci. Str. 196, cena 25 zł
- Red. Jan WOŁOSZ -- **Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom wojewódzki.** Jest to pokłosie ciekawej konferencji, która odbyła się w Rzeszowie, a głównym problemem było określenie roli i funkcji bibliotek stopnia wojewódzkiego. Str. 140, cena 23 zł
- Red. Jan WOŁOSZ -- **Funkcje ponadlokalne bibliotek publicznych – poziom powiatowy.** Materiały z ogólnopolskiej konferencji „Biblioteka powiatowa – pierwsze doświadczenia i wnioski” (Jedlnia- Letnisko, wrzesień 1999). Oprócz wielu ciekawych referatów książka zawiera „Wybrane elementy ze standardów IFLA dla bibliotek publicznych” Str. 180, cena 28 zł
- Małgorzata KISIŁOWSKA -- **Skamandrycy w fonografii i fotografii.** Poradnik dla bibliotekarzy i nauczycieli. Na przykładzie bardzo znanej grupy literackiej autorka przedstawiła problemy opracowania i wykorzystywania zbiorów audiowizualnych. Dużo ciekawych, mało znanych zdjęć. Ciekawa książka dla wszystkich! Str. 164, cena 25 zł
- Red. E. B. ZYBERT -- **Stres, bezrobocie, rozwód. Poradnik bibliograficzny.** Życie nie szczędzi nam sytuacji trudnych. W naszym kraju od 10 lat trwa transformacja gospodarcza, która spowodowała, że lawinowo rosną czynniki stresotwórcze. Takie problemy jak bezrobocie, narkomania, rozwody, wzrost wymagań kwalifikacyjnych powodują ciągłe napięcia. Sposobem minimalizowania takich napięć może być mądra książka, która proponuje czytelnikowi zmianę sposobu myślenia, lepsze poznanie siebie, podpowie jak postępować, jak żyć. Każdy rozdział pracy składa się z dwóch części: teoretycznej – omawiającej wpływ poszczególnych zjawisk na człowieka i rolę książki w terapii oraz praktycznej – zawierającej poradnik bibliograficzny z adnotowanym spisem literatury dot. danego tematu. Str. 144, cena 22 zł
- Red. E. B. ZYBERT -- **Miłość, przyjaźń, agresja, alkoholizm.** Problemy wieku młodzieżowego (i nie tylko). Poradnik bibliograficzny. Jest to już drugi poradnik, którego zadaniem jest nieść pomoc w sytuacjach trudnych i tragicznych. Bardzo przydatna książka dla bibliotekarzy i pedagogów. Str. 176, cena 24 zł

Zamówienia prosimy kierować:

Wydawnictwo SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-335 Warszawa

WYDAWNICTWO

SBP

WYDAWNICTWO

SBP

Drodzy Czytelnicy!

W wielu bibliotekach znajduje się książka wydana przez PWN w 1972 r. pt. „**Słownik pracowników książki polskiej**”. Słownik ten jest podstawowym materiałem do historii książki polskiej i ludzi, którzy ją tworzyli i upowszechniali. W 1986 r. wydany został SUPLEMENT do tego Słownika zawierający 550 nowych biogramów. Prace nad zbieraniem nowych biogramów były dalej prowadzone na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w wyniku czego powstał II SUPLEMENT tegoż Słownika. Wydawcą tego SUPLEMENTU będą: Wydział Filologiczny UŁ i Wydawnictwo SBP. Książka ukaże się w połowie 2000 r.

Ogłaszamy subskrypcję na II Suplement SŁOWNIKA PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI POLSKIEJ.

Orientacyjna cena ok. 30 zł.

WYDAWNICTWO SBP

Zamówienie

Zamawiam ..... egz. II SUPLEMENTU „SŁOWNIKA PRACOWNIKÓW KSIĄŻKI POLSKIEJ”, który zostanie wydany przez Wydawnictwo SBP.

ADRES:

.....
.....
.....

pieczętka i podpis
osoby upoważnionej

Skseruj, wypełnij i wyślij na adres:
Wydawnictwo SBP, ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-335 Warszawa

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN**poleca:****Barbara Podolec****ANALIZA KSZTAŁTOWANIA SIĘ DOCHODÓW I WYDATKÓW LUDNOŚCI
W OKRESIE TRANSFORMACJI GOSPODARCZEJ W POLSCE**

Wyd. 1, ks. pom., s. 112, brosz., 14,3x20,5 cm

ISBN 83-01-13117-9

cena 15 zł

Książka przedstawia analizę i ocenę sytuacji materialnej poszczególnych grup społeczno-ekonomicznych polskiego społeczeństwa. Przedstawia również aktualne kierunki zachowań ludności w zakresie kształtowania dochodów i wydatków w latach 1990-1997. Poznanie warunków materialnych i zachowań konsumpcyjnych w okresie transformacji gospodarczej ma szczególne znaczenie, pozwala bowiem na syntetyczne określenie wielu prawidłowości, m.in. zachowań obronnych społeczeństwa. Książka jest przeznaczona dla studentów i wykładowców uczelni ekonomicznych oraz szkół zarządzania i biznesu.

STRUKTURALNE PODSTAWY BEZROBOCIA W POLSCE

Wyd. 1, ks. nauk., s. 338, brosz., 16,5x24 cm

ISBN 83-01-13006-7

Pierwszy etap transformacji gospodarki polskiej zaowocował szybkim wzrostem bezrobocia. Mimo odzyskania zdolności do wzrostu gospodarczego stopa bezrobocia utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie, a zróżnicowanie tego zjawiska pomiędzy różnymi grupami siły roboczej oraz regionami nie zmniejsza się. Tym ważnym zagadnieniem autorzy zajmują się w niniejszej publikacji. Podstawowe pytania, na które chcą odpowiedzieć, to: Jaka jest skala bezrobocia w punkcie równowagi? Jaka jest dynamika dostosowań na poszczególnych rynkach pracy? Jakie są kanały powiązań pomiędzy rzeczywistością a naturalną stopą bezrobocia; na ile ważne są zmiany struktury popytu i podaży siły roboczej, a na ile zachowania samych bezrobotnych? Jaka jest skala, dynamika i kierunki zmian strukturalnych, w szczególności czy siła dopływa przede wszystkim do tych dziedzin, które w gospodarce rynkowej rozwijają się najszybciej, tj. sektora prywatnego, tzw. *tradables sectors*, regionów z wysokim popytem? Gdzie procesy realokacji siły roboczej napotykają na szczególne trudności; kogo dotyczą i z czego wynikają? Jaka jest rola polityki makroekonomicznej w zmniejszaniu stopy bezrobocia w równowadze?

Stefan Witek**ZARZĄDZANIE REFORMOWANĄ SZKOŁĄ
Wybrane problemy teoretyczno-praktyczne**

Wyd. 1, ks. pom., s. 144, brosz., 14,3x20,5 cm

ISBN 83-01-13123-3

cena 19 zł

Celem książki jest wskazanie możliwości profesjonalnego sposobu rozwiązywania problemów zarządzania reformowaną szkołą, uwzględniającego nowoczesne tendencje z zakresu teorii kierowania i zarządzania szkołą oraz systemem edukacji. Praca z pewnością przyczyni się do podniesienia poziomu kultury organizacyjnej w szkołach i ułatwi proces reformowania edukacji na przełomie XX i XXI w.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

Dział Sprzedaży: tel. (0-22) 695-43-21, fax (0-22) 826-71-63

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN S.A.

Dział Dystrybucji Wysyłkowej Prenumerat

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

tel. 0-800-120-145 (ogłoszenie bezpłatne w godz. 8-18)

**Zapraszamy do naszych księgarni własnych i promocyjnych na terenie całego kraju,
w których można kupić wszystkie publikacje naszego Wydawnictwa**